

YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANIMA VE TENFİZİNDE USUL

Mehmet KÖLE*

ÖZ

Gelişen dünyada uluslararası ilişkiler ve etkileşimler artmıştır. Bunun bir sonucu da yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıkların ortaya çıkması olmuştur. Kural olarak yerel bir uyuşmazlık, uyuşmazlığın çıktığı ülkenin yargı organlarınınca çözüme kavuşturulur. Ancak yabancılık unsuru içeren bir uyuşmazlık ulusal bir yargı organınca çözüle bile yargılama sonucu tesis edilen hükmün uyuşmazlığın tarafı olan kişilerin ülkelerinde de etki doğurması artık zorunlu bir hal almıştır. Yabancı yargı organlarınınca tesis edilen kararların başka bir ülkede hukuki sonuç doğurması ise ancak o ülke makamlarınca tanıma ve tenfiz prosedürü işletildikten sonra mümkün olmaktadır. Bu tanıma ve tenfiz prosedürünün şartlarını ise kararın etki doğuracağı ülkelerin kendileri belirlemektedir.

Anahtar kelimeler: Tanıma, tenfiz, yargılama usulü, hukuki yarar, ilam.

* Arş. Gör., Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı, E-Mail: bilgi.mehmetkole@gmail.com.
Makalenin Gönderim Tarihi : 11.05.2016.
Makalenin Kabul Tarihi : 28.07.2016.

THE PROCEDURE OF THE RECOGNITION AND ENFORCEMENT OF FOREIGN COURT DECISIONS

ABSTRACT

In the developing world, international relationships and interactions have increased. As a consequence, disputes including foreign element arise between nations. As a rule, a domestic dispute has to be resolved by national courts. Despite, it is solved nationally, the solution also needs to result in parties countries. A foreign judgment can be effect as a “judgment” in another country, only after a process of recognition and enforcement and conditions of the recognition and enforcement of a foreign judgment can only be determined by the law of this country.

Keywords: Recognition, enforcement, trial procedure, legal interest, decision.

I. GİRİŞ

Devletler kendi ülkeleri üzerindeki egemenliklerinin ve diğer devletlere karşı bağımsızlıklarının bir sonucu olarak, devletler ülkelerindeki yargısal faaliyetleri bizzat yürütürler. Bu faaliyetler devletlerin kendi ülkeleri üzerindeki egemenlik haklarının bir görünümüdür. Dolayısıyla devletler diğer devletlerin bu faaliyetlere karışmasına izin vermezler, bu faaliyetlere ilişkin kuralları da bizzat düzenlerler.

Ancak gelişen dünyada birçok nedenden dolayı yabancı bir devletin yargı organlarının faaliyetleri sonucu ortaya çıkan kararların diğer devletlerde de etki doğurduğu görülmektedir. Bu etki yabancı devletlerin hukuk düzenlerince kabul edilmezse uluslararası ilişkilerde tıkanıklar meydana gelebilir. Bu sebepten dolayı yabancı bir devlet mahkemesi tarafından verilen kararların, diğer ülkelerde de belli şartlar altında sonuç doğurması gerektiği uluslararası hukukta kabul edilmektedir. Yabancı devlet mahkemelerinden alınan kararların başka bir ülkede etki doğurması için yapılması gereken işlemlere ise tanıma ve tenfiz denir.

Çalışmamızın konusu yabancı mahkemelerden alınan kararların Türk hukuk düzeninde etki doğurması için açılması gereken tanıma ve tenfiz davalarında uyulması gereken usuli prosedürlerdir. Çalışmamızın giriş kısmında tanıma ve tenfiz kavramaları genel hatlarıyla açıklanmış yabancı bir devlet mahkemesinden alınan kararların Türk

mahkemelerince tanınabilmesi için taşınması gereken şartlara kısaca değinilmiştir. Tanıma ve tenfiz kavramları hakkında temel açıklamalar yapıldıktan sonra Türk mahkemelerince tanınması veya tenfizi mümkün olan yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi davasındaki usuli sürece ilişkin bilgiler verilmiş özellikle tartışmalı konulara ilişkin Yargıtay kararları ile çalışma zenginleştirilmiştir.

II. TANIMA VE TENFİZ KAVRAMLARI

Mahkeme kararları kural olarak sadece verildikleri ülkede hüküm ve sonuç doğururlar¹. Bu durum devletlerin yargı egemenliği ve bağımsızlığının bir göstergesidir². Dolayısıyla hiçbir devlet, ülkesinde başka devlet organlarının, kendi organlarının icra ettiği bu faaliyetlere karışmasına ve katılmasına izin vermez³.

Mahkeme kararlarının iki sonucu vardır bunlar, kesin delil ve kesin hükümdür. Bazı mahkeme kararlarının kesin delil ve kesin hüküm etkisine ek olarak icra kabiliyeti de vardır⁴.

Devletlerin egemenliklerine ilişkin düşüncelerinin sonucu olarak mahkeme kararları etkisini diğer bir ülkede gösteremez. Bu bağlamda belirli bir devlet mahkemesinden alınan karara dayanarak başka bir ülkedeki icra organları doğrudan harekete geçirilemez veya karar o ülke mahkemelerince dikkate alınamaz⁵. Çünkü devletlerin yargı bağımsızlığı, birinin mahkemesi tarafından verilen kararın diğer ülkede zorla icra edilmesine engeldir ve her devlet icra kuvvetini yalnız kendi ülkesinde kullanır⁶. Bu sebeplerden dolayı, dünya üzerindeki devletler diğer bir

¹ Ekşi, Nuray, Yabancı Boşanma Kararının Türkiye'de Tanınması Davasının Mirasçılar Tarafından Açılabilmesine İlişkin Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 3.4.2012 Tarihli Kararının Değerlendirilmesi (Karar Değerlendirmesi), İÜHFD, C: 32, S: 1, T. 2012, s. 34.

² Ekşi, Nuray, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi (Tanıma ve Tenfiz), İstanbul, 2013, s. 1.

³ Arat, Tuğrul, Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi, AÜHFD, 1-4, Ankara, 1964, s. 421-422.

⁴ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 3.

⁵ Şanlı, Cemal / Esen, Emre / Figanmeşe-Ataman, İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, 3. Bası, İstanbul, 2014, s. 466.

⁶ Nazikoğlu, Işık, Yabancı Memleket Mahkemelerinden Verilen Kararların Tanınması ve Tenfizi, AÜHFD, S: 3-4, C:7, Ankara, 1950, s. 470 vd.

devlet mahkemesinde alınan kararların kendi ülkelerinde sonuç doğurma şartlarını ve usullerini kendi iç hukuklarında veya taraf oldukları milletlerarası anlaşmalar yoluyla düzenlemektedir⁷.

Yabancı bir mahkeme kararının bu kararın verildiği ülke dışında hüküm ve sonuç doğurması ilgili kararın tanınmasına veya tenfiz edilmesine bağlıdır. Kural olarak tanıma ve tenfiz açılacak ayrı bir dava ile gerçekleştirilebilir⁸. Bu davalar (tanıma veya tenfiz davası) sonucu tanıma veya tenfiz kararı verilmesiyle birlikte yabancı mahkeme kararı, mahalli mahkeme kararı kuvvet ve niteliğini kazanır⁹. Tanıma veya tenfiz davalarından hangisinin açılacağı ise etki doğurması istenen kararın içeriğine göre belirlenir. Yabancı mahkeme kararının içeriğinde icra dairesine başvurulmasını gerektiren yani o devletin icra organlarının harekete geçmesini gerektiren bir durum varsa, açılacak dava tenfiz davası olacaktır. Ancak kararın böyle bir özelliği yoksa açılması gereken dava tanıma davasıdır¹⁰. İçerdiği hükümler sebebiyle tenfiz davası açılması gereken bir yabancı mahkeme kararı hakkında tanıma davası açılabilmesi için, davacının tenfiz yerine tanıma istemesinde haklı bir menfaatinin bulunması gerektiği kabul edilmektedir.

⁷ Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 466.

⁸ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 3.

⁹ Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 467.

¹⁰ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 4; Yargıtay konuya ilişkin 1989 tarihli bir kararında bu durumu değerlendirme konusu yapmıştır, karar aynen şöyledir: *“Tanınması dava yoluyla istenen yabancı mahkeme kararı, eda davası sonunda verilmiş olan ve belirli bir paranın tahsilini içeren bir karardır. Bu kararın Türkiye’de icra edilebilmesi ancak tenfizine karar verilmekle mümkündür. Yabancı ilamların tanınması kesin hüküm kuvvetinin kabulü anlamını taşıdığından tanıma ancak (inşai mahiyette) yenilik doğurucu ve mal varlığına ilişkin olmayan yabancı kararlar için mümkündür. Olayda, yukarıda açıklandığı gibi mal varlığına ilişkin bir eda davası sonucu verilen karar söz konusu olduğundan ve bu karar cebri icrayı gerektirdiğinden tanınması değil tenfizi istenmelidir. 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunda tanıma ve tenfiz ayrı ayrı düzenlenmiş olup tanıma ile tenfiz şartları birbirine uygun değildir. Tanıma istenemez. Bu gerekçe ile davanın reddine karar verilmelidir. Bu nedenle HUMK’nun 438/son maddesi gereğince mahkeme kararının gerekçesi değiştirilerek onanması gerekir.”* Y. 13. HD, E. 1989/1221, K. 1989/4636, T. 30.06.1989. (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 16.04.2016)

Devletlerin yabancı mahkeme kararlarının tanınması veya tenfizine izin vermesi, karşılıklılığı sağlamak, yani kendi mahkemelerinden verilmiş ilamların da diğer devletlerde tanınma ve tenfizini temin etmek, kendi mahkemelerinin iş yükünü azaltmak suretiyle para ve zaman kaybının önüne geçmek, ilgili kişilerin menfaatini korumak ve muhtemelen en önemlisi olarak hukuki güvenliğinin gerçekleştirilmesi gibi çeşitli sebeplere dayanır¹¹.

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin temel hükümler 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un¹² (MÖHUK) 50-59. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra tanıma ve tenfiz davalarına ilişkin hükümleri barındıran şu kaynakları da sayabiliriz¹³:

- 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu¹⁴ ile bu Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin tanıma ve tenfize ilişkin hükümleri¹⁵.
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası I-M sayılı Genelgesi'nin¹⁶ Tenfize İlişkin 44. maddesi.
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun tenfiz davasında yetkili mahkemeye ilişkin 1360. maddesi¹⁷.
- Uluslararası antlaşmalar¹⁸.

¹¹ Nomer, Ergin, Devletler Hususi Hukuku, 19. Bası, İstanbul, 2011, s. 478.

¹² RG: 12.12.2007/26728.

¹³ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 31-35.

¹⁴ RG: 29.4.2006/26153.

¹⁵ RG: 23.11.2006/26355.

¹⁶ RG: 3.7.1991/20918.

Madde 44 - Hesap sahiplerinin şahsıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti Mahkemeleri dışında alınmış bir karar veya ilam, Türk Mahkemeleri tarafından tenfizi sağlanmadıkça Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca işleme alınmaz.

¹⁷ RG: 14.2.2011/27846.

MADDE 1360 - (1) Bir deniz alacağı için ihtiyati haciz kararı vermiş olan Türk mahkemesi, o deniz alacağının esas hakkında verilmiş bir yabancı mahkeme veya yabancı hakem kararının tenfizinde; a) Tenfiz isteminin yapıldığı tarihte geminin o Türk mahkemesinin yargı çevresinde bulunması veya b) Geminin serbest bırakılması için 1370 ilâ 1372 ncı maddeler uyarınca yatırılmış teminatın, tenfiz isteminin yapıldığı tarihte mahkeme kasasında bulunması şartıyla, yetkilidir

Tanıma ve tenfiz prosedürüne ilişkin uluslararası bir antlaşma bulunduğu zaman, tanıma ve tenfiz talebinin yapıldığı yer kanunlarının mı yoksa uluslararası antlaşmanın mı uygulanacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Burada uluslararası antlaşmaların bu tür prosedürleri kolaylaştırmak için getirildiği düşünüldüğü zaman, hangi düzenleme daha lehe hükümler içeriyorsa o kurallar uygulanmalıdır sonucu çıkarılmalıdır. Buna uluslararası alanda lehe uygulama ilkesi denilmektedir¹⁹.

III. TANIMA VE TENFİZ İÇİN ARANAN ŞARTLAR

Çalışmamızın başında da bahsettiğimiz gibi yabancı bir mahkeme kararının tanınmasına veya tenfizine izin verilmesi ve tanıma ve tenfiz taleplerinin kabul edilebilmesi için gereken şartları devletler kendi iç hukuklarında düzenleyecekleri kurallar ile belirler²⁰. Ancak uluslararası nezaket kuralları ve tanıma ve tenfize izin verilmesinin izin veren devlete olan faydalarından dolayı, bugün neredeyse tüm dünya devletleri tanıma veya tenfize izin vermektedir. Ancak bu durum tanıma ve tenfiz şartlarının kural olarak her devletin kendisinin belirlediği gerçeğini değiştirmemektedir. Biz bu başlık altında Türk hukukundaki tanıma ve tenfiz şartlarından kısaca bahsedeceğiz.

Tanıma ve tenfiz şartları, ön koşullar ve esasa ilişkin koşullar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

MÖHUK m. 50'ye göre tanıma veya tenfiz kararının verilebilmesi için gerekli olan ön koşullar şunlardır:

- Yabancı bir mahkeme tarafından verilmiş ilamın bulunması
- Yabancı mahkeme kararının hukuk davalarına ilişkin olması
- Kararın kesinleşmiş olması

Tanıma ve tenfiz talebinin kabul edilebilmesi için gereken esasa ilişkin şartlar ise MÖHUK m. 58'de düzenlenmiştir. Bunlar:

¹⁸ Uluslararası alanda yapılan tanıma-tenfize ilişkin sözleşmeler için bkz. Çelikel, Aysel / Şanlı, Cemal / Öztekin, Günseli / Erdem, Bahadır / Ataman, İnci / Giray, Kerem, Milletlerarası Özel Hukuk Sözleşmeleri, II. CİLT, İstanbul, 2005, s. 1349 vd.

¹⁹ Karaaslan, Erol / Karaaslan, Varol, Alman ve Türk Hukukuna Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması, Adalet Dergisi, S: 22 T. 2005, s. 122.

²⁰ Bkz. s. 42.

- Hükmün verildiği yer ile Türkiye arasında mütekabiliyetin bulunması (Bu şart tanımada aranmaz)
- İlamın, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya davalının itiraz etmesi şartıyla ilamın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı halde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmemiş olması
- Hükmün kamu düzenine açıkça aykırı olmaması
- Kararın davalının savunma haklarına riayet edilerek verilmiş olmasıdır.

Türk mahkemeleri, yabancı mahkeme kararlarının tanınması veya tenfizi davasında sadece tanıma veya tenfiz şartlarının bulunup bulunmadığı hususunda incelemede bulunabilir. Türk mahkemelerinde yabancı mahkeme kararında uygulanan usulün ya da kararda yer alan maddi ve hukuki tespitlerin doğruluğu incelenemez. Buna *revizyon yasağı* denir²¹.

²¹ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 2012 yılında verdiği bir kararda revizyon yasağının Türk hukukunda da kabul edildiğini ortaya koymuştur. İlgili karar şu şekildedir: “*Tenfiz hâkiminin yabancı mahkeme ilamının maddi hukuk bakımından doğruluğunu inceleme ve değerlendirme yetkisi yoktur. Bu yasak çerçevesinde, tenfiz hâkiminin ilamda mevcut olan bir gerekçeyi inceleyip değerlendirmesi de söz konusu olamaz. İlamda bir gerekçenin bulunması veya bulunmaması ilamda yer alan hükmün kamu düzenine aykırılığını belirlemede önem taşımamaktadır. Anayasanın 141. maddesinin yargılama usulüne ilişkin olarak koyduğu ilkelerin, münhasıran Türk Mahkemeleri için geçerli olacağı açık ve tartışmasızdır. Yabancı mahkeme ilamının hüküm fıkrasının uygulanmasıyla, kamu düzenine aykırı sonuçları doğuracak yabancı mahkeme kararlarının tenfizi olanaklı değildir. Yabancı mahkeme kararlarının salt gerekçesinin bulunmamasının kesinleşmiş yabancı mahkeme kararının tenfize engel olmayacağı ve bu hususun 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanununun 54/c maddesi anlamında kamu düzenine açıkça aykırılık sayılmayacağına karar verilmiştir.*” Y. İBGK, E.2010/1, K. 2012/1, T. 10.02.2012 (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 17.04.2016). Verilen bu İçtihadı Birleştirme Kararı Türk hukukundaki revizyon yasağını açık bir şekilde ifade etmesi açısından olumlu bir karar olmasına rağmen, yabancı mahkeme kararlarının verilirken adalete uygun davranılıp davranılmadığının anlaşılması açısından büyük bir öneme sahip olan gerekçenin, yabancı mahkeme kararında bulunmamasının kamu düzenine aykırılık teşkil etmediğini belirtmesi ve bu sebeple tenfize engel saymaması kararda

Türk mahkemelerinde tanıma veya tenfiz davaları açıldığı zaman şartlar oluşmuşsa hâkim tanıma veya tenfiz kararı vermek zorundadır. Hâkimin bu konuda herhangi bir takdir yetkisi yoktur²².

A. Tanıma ve Tenfizin Ön Şartları

Tanıma ve tenfiz için öngörülen ön koşullar daha önce sayılmıştı²³. Bu başlık altında her şart ayrı ayrı kısaca değerlendirme konusu yapılacaktır.

1. Yabancı Bir Mahkeme Tarafından Verilmiş Bir İlamın Bulunması Şartı

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin ilk ön şart kararın bir mahkeme tarafından verilmiş olmasıdır. Yabancı hukuka göre mahkeme kararı olarak kabul edilen bir kararın tanıma ve tenfiz devleti hukukuna göre de bir mahkeme kararı olması gerekir²⁴. Türk hukukunda mahkeme, uyuşmazlık konusu olay hakkında hukuka uygun bir şekilde yargılama yapıp haklı olan kişi lehine karar veren devletin bağımsız yargı organıdır²⁵. Ancak kararı veren organın, kararın verildiği ülkede mutlaka mahkeme olarak adlandırılması gerekmemektedir. Burada önemli olan husus kararı veren makamın mahkeme fonksiyonuna sahip olması ve yargılamada tarafsız ve bağımsız hareket edebilmiş olmasıdır²⁶. Kararın verildiği ülkenin uluslararası alanda tanınıp tanınmamasının da önemi yoktur²⁷.

Milletlerarası antlaşmalarla veya bir ülkenin kendi yapacağı düzenlemelerle, yabancı idari makamlar tarafından verilen kararların

eleştirilmesi gereken noktadır. Anayasanın 141. maddesinde düzenlenen bu temel yargılama ilkesi sadece Türk mahkemelerinde yapılacak yargılamalarda dikkate alınacak bir kural değil yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi talepleri incelenirken de dikkate alınması gereken bir yargılama ilkesidir.

²² Şanlı / Esen / Fıganmeşe-Ataman, s. 471.

²³ Bkz. s. 44.

²⁴ Özbakan, Işıl, Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Ankara, 1987, s. 144.

²⁵ Pekcanitez, Hakan / Özekes, Muhammet / Atalay, Oğuz, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı (Ders Kitabı), 3. Bası, Ankara, 2015, s. 74.

²⁶ Karaaslan / Karaaslan, s. 125.

²⁷ Karaaslan / Karaaslan, s. 125.

tanınması ve tenfizi de mümkün olabilir²⁸. Örneğin 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nu m. 30/2'ye göre evlât edinme olaylarına ilişkin yabancı adli veya *idarî makamlarca* verilen ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran karar ve belgelerin Türkiye'de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından tanıma veya tenfiz kararı verilmesine bağlıdır. Görüldüğü gibi ilgili kanuni düzenlemeye göre yabancı idari makamlarca evlat edinme olaylarına ilişkin verilen kararlar diğer şartları da sağlaması şartıyla Türk mahkemeleri önünde tanıma veya tenfiz davasına konu edilebilir.

Türk hukukunda kural olarak sadece yabancı ilamların tanınması ve tenfizi kabul edilmiştir. Bu nedenle, mahkemeler tarafından verilmiş olsa bile, ilam niteliği taşımayan kararların tanınması veya tenfizi mümkün değildir²⁹.

2. Yabancı Mahkeme Kararının Hukuk Davalarına İlişkin Olması Şartı

Burada ilk olarak hukuk davası teriminin hangi ülke hukukuna göre vasıflandırılacağı önem arz etmektedir. Çünkü bazı ülkelerin özel hukuka ilişkin kabul ettiği bir mesele Türk hukuk düzenince kamu hukukuna tabi bir ilişki olarak kabul edilebilmektedir veya bu durumun tam tersi söz konusu olabilmektedir³⁰. Doktrinde bu konuda tenfiz talebinin yapıldığı ülke yani Türk hukukuna göre vasıflandırma yapılması gerektiği baskın görüştür³¹.

²⁸ Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 475.

²⁹ Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 475; Yargıtay da 2003 tarihli bir kararında bu hususu açıkça ifade etmiştir. “2675 Sayılı Milletler arası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Kanununun 34 ve devamı maddeleri uyarınca yabancı memleketler mahkemelerinden o devlet kanunlarına göre verilip, kesinleşmiş ilamların Türkiye’de icra olunabilmesi için tanıma ve tenfiz kararı verileceği hüküm altına alınmıştır.

Oysa, tanıma ve tenfizi istenilen belgenin resmi senet niteliğinde olduğu yasanın öngördüğü anlamda ilam niteliği taşımadığı açıktır.

Hal böyle olunca, davanın reddine karar verilmesi gerekir.” Y. 1. HD, E. 2003/4324 K. 2003/5861 T. 14.05.2003. (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 18.04.2016).

³⁰ Aygül, s. 113.

³¹ Esen, Emre, Alman Hukukunda İhtarlı Basit Dava Usulü (Mahnverfahren) Çerçevesinde Verilen Kararların Türk Hukukunda Tenfizi, MHB, C:27, S: 1-2, T. 2007, s. 52; Tiryakioğlu, s. 34-35.

Bu şarta göre, yabancı mahkeme kararının hukuk mahkemelerinden verilmesi şart olmayıp, verilen kararın özel hukuk ilişkilerinden doğan bir ihtilafı çözmek için verilmiş olması yeterlidir³². Tarafların, özel hukuk kişisi veya kamu kurumu olması da fark etmez. İhtilafın özel hukuk ilişkisinden kaynaklanması yeterlidir. Kanun bu fikri desteleyecek biçimde m. 50/2'de yabancı mahkemelerin ceza ilâmlarında yer alan kişisel haklarla ilgili hükümler hakkında da tenfiz kararı istenebilir demiştir³³.

3. Kararın Kesinleşmiş Olması

Yabancı mahkemelerce verilen kararların Türk mahkemelerince tanınmasına veya tenfizine karar verilebilmesi için gereken şartlardan birisi de tanıma veya tenfize konu olacak yabancı mahkeme kararının kesinleşmiş olmasıdır.

Kararın kesinleşip kesinleşmediğini ise kararın verildiği yer hukukuna göre tespit etmek gerekir³⁴. Ancak kesinleşmeden kastın şekli anlamda kesinleşme mi yoksa hem şekli hem maddi anlamda kesinleşme mi olduğu konusunda doktrinde fikir birliği yoktur³⁵. Fikir birliği olmamakla birlikte ihtiyati haciz, ihtiyati tedbir gibi usul hukuku açısından niteliği gereği maddi anlamda kesin hüküm etkisi doğurmayan kararlar kural olarak tanıma veya tenfiz davasına konu edilemez.

B. Tanıma ve Tenfizin Esasa İlişkin Şartları

MÖHUK, yabancı mahkeme kararlarının Türk hukukunca tanınması veya tenfiz edilebilmesi için esasa ilişkin dört şart belirlemiştir (m. 54). Bunlardan sadece mütekabiliyet şartı tanıma bakımından aranmayacak; diğer üç şart ise hem tanıma hem tenfiz için aranacaktır (m. 58/1). MÖHUK'un tanıma veya tenfiz için belirlediği esasa ilişkin şartlar şunlardır:

³² Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 122-123.

³³ Çelikel, Aysel, Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul, 1987, s. 294.

³⁴ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 129.

³⁵ Demir-Gökyayla, Cemile, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni, Ankara, 2001, s. 40-41; Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 481; Tiryakioğlu, s. 38.

1. **Hükmün Verildiği Devlet ile Türkiye Arasında Mütakabiliyetin Bulunması**

Türk hukukunda, Türkiye Cumhuriyeti ile ilamın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilamların tenfizine mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiili uygulamanın bulunması tenfiz için aranan şartlardandır (MÖHUK m. 54/1-a).

Karşılıklılık akdi, kanuni veya fiili olabilmektedir. Ancak akdi veya kanuni bir karşılıklılık olmasına rağmen bu fiili uygulamaya yansımamışsa yani akdi veya kanuni karşılıklılık olmasına rağmen uygulamada Türk mahkemelerinden alınan kararlar tanınmıyor veya tenfiz edilmiyorsa artık ortada bir karşılıklılıktan bahsedilemez³⁶. Fakat hiçbir Türk mahkemesi kararı tanınmak veya tenfiz edilmek üzere yabancı devlet mahkemesi önüne gitmemişse, fiili karşılıklılık oluşmamıştır diye o devlet mahkemesince verilen bir kararın Türk mahkemelerince tanınması veya tenfizi reddedilemez³⁷.

2. **İlamın, Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Girmeyen Bir Konuda Verilmiş Olması veya Davalının İtiraz Etmesi Şartıyla İlamın, Dava Konusu veya Taraflara Gerçek Bir İlişkisi Bulunmadığı Halde Kendisine Yetki Taniyan Bir Devlet Mahkemesince Verilmemiş Olması**

Türk mahkemesinin münhasıran yetkili olduğu konularda yabancı mahkeme kararının tanınması veya tenfizi mümkün değildir (MÖHUK m. 54/1-b). Türk hukukunda kamu düzenine ilişkin yetki kurallarından bazıları münhasır yetki hükmüdür. Ancak Türk hukukunda düzenlenmiş olan her kesin yetki kuralı münhasır yetki kuralı değildir³⁸. Yetki kuralının münhasır bir yetki hükmü getirmiş olup olmadığı, yetki kuralının ifadesinden ve konuluş gayesinden hareketle belirlenebilir³⁹.

³⁶ Güven, s. 86.

³⁷ Güven, s. 91.

³⁸ Sakmar, Ata, Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları, İstanbul, 1982, s. 99; Çelikel, Aysel: Yeni Kanuna Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfiz Şartları, Milletlerarası Hukuk Bülteni (MHB), C: 2, S: 2, T. 1982, s. 7-13; Ekşi, Nuray, Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, 2. Bası, İstanbul, 2000, s. 214; Sargın, Fügen, Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Anlaşmaları, Ankara, 1996, s. 152.

³⁹ Nomer, Devletler Hususi Hukuku, s. 494.

HMK'da yer alan kesin yetki kurallarının amacı ülke içinde yetki dağılımı konusunda düzenleme yapmaktır. Ancak milletlerarası özel hukuk alanında kabul edilen münhasır yetkinin amacı ise o uyumsuzluğa mutlaka Türk kanunlarının uygulanmasını sağlamaktır⁴⁰. Yani eğer getirilen yetki kuralı o yabancılık unsuru içeren uyumsuzluğa ilişkin davanın mutlaka Türk mahkemelerinde görülmesini gerektiriyor ve o amaçla konulmuşsa, münhasır yetki kuralı var diyebiliriz⁴¹. Türk hukukunda bu niteliğe sahip kuralların hangileri olduğu hususunda tartışmalar vardır.

Türk hukukunda HMK m. 12'de düzenlenen taşınmazların aynına ilişkin davalara dair yetki kuralının münhasır nitelikte olduğu doktrinde tartışmaz olarak kabul edilmektedir⁴². Yargıtay ayrıca vesayete ilişkin işlemlerde Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır nitelikte olduğu ve yabancı mahkemelerce verilen vesayete ilişkin kararların tanınması ve tenfizinin bu nedenlerden dolayı mümkün olmayacağı yönünde görüş bildirmektedir⁴³. Doktrinde İcra ve İflas Kanunu'ndan⁴⁴ (İİK) doğan

⁴⁰ Huysal, Burak, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler Işığında Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Konusunda Bazı Tespitler, İÜHFD, C: 32, S: 1, T. 2012, s. 85.

⁴¹ Türk hukukundaki münhasır yetkiye ilişkin düzenlemelerin değerlendirilmesi için bkz. Cumalıoğlu, Emre: Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Bakımından Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisi, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 3, S: 2, T. 2008, s. 431-448.

⁴² Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 494.

⁴³ “Dava, yabancı mahkemeden verilmiş vasi tayini kararını tanıma ve tenfizi istemine ilişkindir.

Davacı vekili, davacının Köln Sulh Hukuk Mahkemesinden eşinin hastalığı nedeniyle almış olduğu vasi tayini kararının tanınması ve tenfizine karar verilmesini istemiştir.

Mahkemenin davanın reddine dair verdiği karar, Özel Dairece yukarıda belirtilen nedenle bozulmuş, mahkemece “vasi tayini kararlarında Türk Mahkemelerinin münhasır yetkili olduğu, yabancı mahkemenin vermiş olduğu vesayet kararının Türkiye’de denetim makamı tarafından denetleme olanağı bulunmadığı” gerekçesiyle önceki kararda direnilmiştir.

2675 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanununun 38. maddesi tenfiz kararının hangi şartlarda verileceğini, 42. maddesi ise tanıma şartlarını düzenlemiştir.

MÖHUK 42/1 maddesinde “Yabancı mahkeme ilamının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilamın tenfiz şartlarını taşıdığına mahkemece tespitine bağlıdır. Tanımada 38. maddenin (a) ve (d) bentleri uygulanmaz.” hükmüne yer verilmiş olup MÖHUK 38. maddenin b

davalarda da Türk mahkemelerinin yetkisinin münhasır nitelikte olduğu kabul edilmektedir⁴⁵.

bendinde ise “ İlamın Türk Mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması” şartı getirilmiştir.

Somut olayda vesayet altına alınan kişi Türk Vatandaşı olup, vasi tayinine ilişkin karar Köln Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından verilmiştir.

2675 sayılı Kanununun 8/1. maddesinde “Hak ve fül ehliyeti ilgilinin milli hukukuna tabidir.” 9/1. maddesinde “Vesayet veya hacir kararı verilmesi veya sona erdirilmesi sebepleri, hakkında vesayet veya hacir kararının verilmesi veya sona erdirilmesi istenen kişinin milli hukukuna tabidir.” hükümlerine yer verilmiştir, oysa tanınması istenen vasi tayini kararı Alman Medeni Kanununa (BGB) göre verilmiştir.

Kaldı ki 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 411. maddesinde “Vesayet işlerinde yetki küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir.” hükmüne yer verilmiş, MÖHUK 27. maddede ise “Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tayin eder.” düzenlemesi getirilmiştir. Vesayet işlerinde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi münhasır yetki olup yabancı mahkemece verilen vesayete ilişkin kararın tenfizine ve tanınmasına karar verilemez (MÖHUK 38 ve 42).

Münhasır yetki kamu düzenine ilişkin olup yargılamanın her aşamasında dikkate alınabilir. Tenfiz kararı verilmiş olması Alman Mahkemesinin vesayet makamı olma durumunu değiştirmeyeceğine göre yapılan işlemlerin denetim imkanı da mümkün olmayacaktır.

Türk Medeni Kanununun 462. maddesine göre, maddede belirtilen hallerde vesayet makamının izni gerekmektedir. Yine aynı Yasanın 463. maddesine göre vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni şarttır. Örneğin vesayet altındaki kişinin evlat edinmesi durumunda denetim makamının izni gerekmektedir. Eldeki davada vesayet makamı Köln Sulh Hukuk mahkemesi olup, denetim makamı da yine Alman Hukukuna göre belirlenecektir. Oysa bu husustaki Türk Mahkemelerinin yetkisi kamu düzeni ile ilgili olup kesin yetkidir. Bir an için aksi düşünülse bile bu defa yabancı mahkemedenden verilen izin ve onayın yine Türkiye’de uygulanabilmesi için yeniden tenfiz veya tanınmasının yapılması gerekecektir. Bu durum yabancı mahkemenin verdiği her kararda yeniden ortaya çıkacaktır.

O halde, Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olduğu bir konuda yabancı mahkemece verilen kararın tenfizine ve tanınmasına karar verilemez. Bu nedenle usul ve yasaya uygun bulunan direnme kararının onanması gerekir.” Y. HGK, E. 2009/2-280, K. 2009/326, T. 8.7.2009 (http://www.kazanci.com) (E. T: 19.04.2016).

⁴⁴ RG: 19.6.1932/2128.

⁴⁵ Şanlı / Esen / Figanmeşç-Ataman, s. 495-496.

Türk hukukunda zayıfı korumak amacıyla getirilmiş olan bazı yetki kuralları vardır. Bunlara örnek olarak tüketici ile üretici veya satıcılar arasındaki ilişkilerden doğan davalara ilişkin olarak getirilmiş olan MÖHUK m. 45, işçi-işveren arasındaki iş sözleşmelerinden doğan davalarda yetkili mahkemeyi gösteren MÖHUK m. 44'teki düzenlemeleri gösterebiliriz. Bu yetki kurallarına Türk hukukunda zayıfı koruma amacıyla sınırlı münhasır yetki kuralı denmektedir⁴⁶. Sınırlı münhasır yetki kuralına dayanılarak bir tanıma veya tenfiz talebinin reddi ancak, yabancı mahkeme kararı bu sınırlı münhasır yetki kuralının konuluş amacına aykırı düştüğü zaman olabilecektir. Yani tanıma veya tenfize konu olan yabancı mahkeme ilamında eğer zayıf tarafın lehine hüküm verilmişse artık zayıfı koruma amacıyla sınırlı münhasır yetki kuralının varlığına dayanılarak tanıma ve tenfiz talebi reddedilemeyecektir. Ancak tanıma veya tenfize konu olan yabancı mahkeme ilamında eğer zayıf tarafın aleyhine hüküm verilmişse, zayıfı koruma amacıyla getirilmiş olan sınırlı münhasır yetki kurallarının konuluş gayesine dayanılarak tanıma ve tenfiz talepleri reddedilebilecektir⁴⁷.

Türk mahkemeleri önünde tanıma veya tenfize konu olacak yabancı mahkeme kararının dava ve taraflar ile gerçek ve somut bağlantıya sahip olması, devletin kamusal ve bireysel menfaatler ile milletlerarası özel hukuk düzeni bakımından göz önüne alması gereken bir husustur⁴⁸. Tanıma ve tenfiz davalarında yabancı mahkemenin yetkisinin adil ve makul bağlanma noktaları kullanılarak oluşturulup oluşturulmadığının kontrolü doğal hâkim ilkesinin korunmasını da sağlayacaktır⁴⁹. Eğer yabancı bir devlet mahkemesi suni bir bağlantı ile yani taraflarla veyahut dava konusu ile gerçek bir bağlantısı olmadan veya çok zayıf bir bağlantısı bulunmasına rağmen kendisini bir davada yetkili kılmışsa, burada aşırı yetki tesisi vardır⁵⁰. Bu ihtimalde, ilgili kanun maddesine göre davalı tarafın itirazına bağlı olarak, yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizi engellenebilir.

⁴⁶ Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 495-496.

⁴⁷ Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 495.

⁴⁸ Sakmar, s. 97-98.

⁴⁹ Ekşi, Nuray, Yabancı Mahkemenin Aşırı Yetkisinin Tenfiz Mahkemesi Tarafından Denetlenmesi (5718 sayılı MÖHUK m. 54/b), İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C:9, S:2 T. 2010, s. 30-31.

⁵⁰ Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 500.

3. Hükümün Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Olmaması

Kamu düzeni yabancı hukukun uygulanmasını engellediği gibi aynı sebeplerden yabancı mahkeme kararının Türk mahkemeleri önünde tanıma ve tenfizini de engeller (MÖHUK m. 54/1-c).

İç hukuktaki kamu düzeni kavramı ile milletlerarası özel hukuk alanındaki kamu düzeni⁵¹ kavramı farklıdır. İç hukuktaki kamu düzeni kavramı emredici hukuk kurallarına göre belirlenir. Ancak iç hukukta kamu düzeninden kabul edilerek emredici kurallara bağlanan esaslar, milletlerarası özel hukuk bakımından kamu düzeninden sayılmayabilir⁵². Milletlerarası özel hukuk bakımından kamu düzeni genel olarak, yabancılık unsuru taşıyan olay ve ilişkilerde, kendi kanunlar ihtilafı kurallarına göre yabancı bir hukukun belirli bir hükmünü uygulamak zorunda kalan hâkimin, kendi hukukunun temel prensiplerine, toplumun genel adap ve ahlak anlayışına, kanunlarının dayandığı temel adalet anlayışına aykırı olan bu hükmü uygulama zorunluluğunu ortadan kaldıran istisnai bir uygulamadır⁵³. Türk hukukunda da kamu düzeni uygulaması ve Türk kamu düzenine açıkça aykırı yabancı hukuk hükmünün uygulanmayacağı, MÖHUK m.5'te kabul edilmiştir. Kamu düzeni kavramı yabancı hukukun uygulanmasına engel olan bir kural olarak MÖHUK m.5'te ele alındığı gibi, yabancı mahkeme hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması halinde de tanıma ve tenfiz engeli olarak MÖHUK m.54/c'de düzenlenmiştir⁵⁴. Tanıma ve tenfiz davalarında, yabancı bir kararın Türk kamu düzenine açıkça aykırı sayılabilmesi için, kararda yer alan hüküm fıkrasının Türk toplumunun genel adap ve ahlak anlayışına, Anayasanın veya hukuk sisteminin temel ilkelerine aykırı olması gerekir⁵⁵. Bu bağlamda, yabancı bir kararın Türk

⁵¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Ökçün, A. Gündüz, Devletler Hususi Hukuku'nun Kaynakları ve Kamu Düzeni, 2. Bası, Aralık, 1997, s. 69 vd.; Ruhi, Ahmet Cemal / Kaplan, Yavuz, Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tenfizi Açısından Kamu Düzeni, İÜHFD, C: 22, S: 2, T. 2002, s. 643-663.

⁵² Çelikel, Aysel / Erdem, B. Bahadır, Milletlerarası Özel Hukuk, 14. Bası, 2016, s. 139.

⁵³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çelikel / Erdem, s. 138-152; Şanlı / Esen / Fıganmeşe-Ataman, s. 70-88.

⁵⁴ Çelikel / Erdem, s. 690.

⁵⁵ Şanlı / Esen / Fıganmeşe-Ataman, s. 511-512.

kamu düzenine aykırılığı incelenirken yalnızca maddi hukuk⁵⁶ değil; Türk hukukunda usul hukukuna hâkim olan temel ilke ve prensiplere aykırılık olup olmadığı da dikkate alınacaktır. Ancak burada incelenmesi gereken husus yabancı usul hukuku kurallarına uyulup uyulmadığı veya bunların ihlal edilip edilmediği değildir. Burada inceleme konusu yapılacak husus yalnızca yabancı devlet yargılamasında hâkimlerin mutlak bağımsızlığı, tarafsızlık ilkesi, davalının savunma haklarının kısıtlanmamış olması gibi Türk usul hukukunun ana prensiplerine uyulup uyulmadığıdır⁵⁷. Nitekim Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 2009 yılında verdiği bir kararında⁵⁸, yabancı mahkemede görülen bir davada davacı ve davalı tarafın aynı avukat tarafından temsil edilmesini kamu düzenine aykırı bulmuştur. Bu kararda dikkate alınan kamu düzenine aykırılık, yabancı hukuktaki usule ilişkin bir kuralın uygulanmasının Türk usul hukukunun temel prensiplerine açıkça aykırılık teşkil etmesinin bir sonucudur. Türk usul hukukunun ana prensiplerine aykırı olmadığı sürece, yabancı devletin yalnızca Türk usul hukukundan farklı usul kurallarına sahip olması kamu düzeni müdahalesi için yeterli olmayacaktır. Çünkü bu tür bir değerlendirme revizyon yasağının ihlali anlamına gelecektir.

Yargıtay, tanıma ve tenfiz davalarında genel olarak, toplumun huzurlu ve uyumlu bir yaşam sürmesi için uyulması gereken zorunlu hukuki ve vicdani temel kurallara açıkça aykırılık halini oluşturacak bir eda emrini taşıyan yabancı mahkeme kararlarının Türk kamu düzenini ihlal ettiği görüşündedir⁵⁹. Ancak Yargıtay'ın evlat edinme veya velayet

⁵⁶ Yargıtay 2007 yılında verdiği bir kararında ise yabancı mahkemede verilen kararın, TMK m. 308'de ki evlat edinecek kişi evlat edinilecek çocuktan en az onsekiz yaş büyük olmalıdır şartına uyularak verilmemesi için, tenfizi istenen kararı Türk kamu düzenine aykırı bulmuştur (Y. 2. HD, E. 2006/14063 K. 2007/6141 T. 12.04.2007) (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 19.04.2016). TMK'da konuya ilişkin sayılan şartlara dayanılarak karar verilmemesi, ülkeler arasındaki maddi hukuka ilişkin kuralların uyuşmaması sonucu Türk kamu düzeninin devreye girmesidir.

⁵⁷ Nomer, s. 501.

⁵⁸ Y. 2. HD, E. 7231 K. 20304, T. 23.11. 2009.

⁵⁹ Yargıtay 1997 yılında verdiği bir kararda bu konuyu incelemiştir: “*Davalı, tenfizi istenen boşanma ilamının verildiği yabancı mahkemede usulen çağrılmış hatta Avukat tarafından temsil de edilmiştir. Yabancı mahkeme Türk kanunlar ihtilafı kuralları gereğince Türk Medeni Kanununu uygulamıştır. Hüküm 2675 sayılı kanunun 38/c maddesinde gösterildiği üzere, toplumun huzurlu ve uyumlu bir yaşam sürebilmesi için uyulması zorunlu hukuki ahlaki ve vicdani temel kurallar, kısaca Türk kamu düzenine*

gibi konuların kamu düzenini yakından ilgilendirmesi sebebiyle Türk hukukundan farklı sonuçlar doğuran yabancı mahkeme kararlarının doğrudan Türk kamu düzenini ihlal edeceği yönünde kategorik bir yaklaşımı olduğunu da belirtmek gerekir⁶⁰. Yargıtay'ın bu yaklaşımı doktrinde de eleştirilmekte ve kamu düzenine aykırılığın olup olmadığının her olayda ayrıca ele alınarak kategorik bir yaklaşım yapılmaması gerektiği ifade edilmektedir⁶¹. Kanaatimizce de Yargıtay'ın bu yaklaşımı hatalıdır çünkü yabancı mahkeme kararının Türk kamu düzenini açıkça ihlal edip etmediği ancak o kararın uygulanması sonucunda ortaya çıkacak duruma göre belirlenebilecektir. Dolayısıyla kategorik olarak belli konulara ilişkin yabancı mahkeme kararlarını Türk kamu düzenine açıkça aykırı kabul etmek yerinde bir uygulama değildir.

MÖHUK m.54/c'den hareketle, yabancı mahkeme kararının Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmaması şartının kontrolü hâkim tarafından re'sen yapılacaktır. Yani Türk kamu düzenine açık aykırılık bulunan yabancı mahkeme kararlarındaki bu durum hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınacak ve bu kararların tanınması ve tenfizi bu sebeple engellenecektir⁶².

4. Kararın Davalının Savunma Haklarına Riayet Edilerek Verilmiş Olması

O yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde giyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin bu hususlardan

açıkça aykırılık halini oluşturacak bir eda emri de taşımamaktadır. Kanunun icabı hale göre hâkime verdiği takdir yetkisi karşısında velayeti babaya bırakılan çocuk ile anne arasında şahsi ilişki kurulmaması kamu düzenine açık aykırılık oluşturmaz. Davalı vekili tenfizi istenen mahkeme kararını o yerdeki usule göre temyiz etmiş, fakat isteği süreden red edilmiştir. O halde 2675 sayılı kanunun 38. maddesi koşulları oluşmuş bulunmasına göre davanın reddi usul ve yasaya aykırıdır". Y. 2. HD, E. 1997/44, K. 1997/782, T. 17.02.1997 (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 19.04.2016).

⁶⁰ Y. 2. HD, E. 2006/14063, K. 2007/6141, T. 12.04.2007; Y. 2. HD, E. 2003/2818, K. 2003/3889, T. 20.03.2003.

⁶¹ Şanlı / Esen / Fıganmeşe-Ataman, s. 508-509-510.

⁶² Karaaslan / Karaaslan, s. 138.

birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine karşı itirazda bulunmamış olması gerekmektedir.

Burada davada kendisine karşı tanıma veya tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağırılması hususunda tebligat konusu önem arz etmektedir. Bu konuda söz konusu olan tebligat asıl yargılamanın yapıldığı yabancı mahkemede davalıya yapılacak tebligatlardır. Tebligat konusu usule ilişkin bir mesele olduğundan ve milletlerarası usule ait olan konularda genel prensip olarak lex forinin yani hâkimin hukukunun uygulanması kabul edildiğinden, tebligat konusunda da lex fori yani hâkimin hukuku dikkate alınacaktır⁶³. Dolayısıyla tebligatın usulüne uygun olup olmadığı kararın verildiği devletin usul hukuku ve bu konuda o devletin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere göre tespit edilecektir⁶⁴.

Adil yargılanma hakkı ile yakın bir ilişkide bulunan tarafın savunma hakkına riayet edilmemiş olması durumunun tarafın itirazına bağlı olmasının hatalı olduğu yönünde doktrinde görüşler vardır⁶⁵. Biz de bu görüşe katılıyoruz. Bu görüşe uygun olarak davalının kanunda sayılan sebepler dışında savunma hakkı ihlal edilmişse, davalı taraf kamu düzenine aykırılıktan tanıma veya tenfiz isteminin reddini isteyebilir⁶⁶,

⁶³ Güven, s. 232.

⁶⁴ “Özel hukuka ilişkin uyumsuzluklarda kendisine başvuru mahkeme takip edilecek usul kuralları bakımından, tarafların vatandaşı veya yabancı olduğuna bakmadan kendi hükümlerini uygulamak zorundadır (lex fori). Davanın açılması, tebligatların yapılması, delillerin toplanıp değerlendirilmesi hükmün verilmesi ve kesinleştirilmesi hâkimin kanununa tabidir. Dosya içerisinde yer alan belgelerden davalının o yer kanunları uyarınca hükmü veren mahkemeye usulüne uygun olarak çağırıldığı anlaşılmaktadır.” Y. 2. HD, E. 2012/616, K. 2012/26084, T. 5.11.2012 (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 05.06.2016); Nomer, Ergin, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinde Gerekeç (Gerekeç), İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C:10, S:1 T. Ocak 2011, s. 12; Alman hukukunda bu konuya ilişkin verilen kararlar için bkz. BGH 22.11.1997, NJW 1997, 2051; OLG Köln 06.10.1994, NJW-RR 1995, 446; Linke RIW 1986, 410; Nagel IPRax 1982, 6 (Naklen: Karaaslan / Karaaslan, s. 130).

⁶⁵ Demir-Gökyayla, s. 214 vd.; Huysal, s. 96; Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 511.

⁶⁶ Ertaş, s. 400.

davalı taraf bunu yapmasa bile hâkim kamu düzenini ilişkilendiren bir mesele olduğu için re'sen böyle bir karar verebilmelidir⁶⁷.

IV. TANIMA VE TENFİZ DAVALARINDA USUL

Milletlerarası özel hukuk alanında kabul edilmiş genel prensiplerden birisi de usuli meselelerde hâkimin hukuku yani lex forinin uygulanacağıdır⁶⁸. Bu sebeple tanıma ve tenfiz davalarında usule ilişkin konularda, ayrıca bu konuda yapılmış bir uluslararası sözleşme yoksa hâkimin hukuku uygulanacaktır⁶⁹. Türk hukukunda tanıma ve tenfiz davalarına ilişkin usuli kurallar temel olarak MÖHUK m. 50-60 arasında düzenlenmiştir. İlgili konuda MÖHUK'ta hüküm bulunmaması durumunda veya MÖHUK'ta yer alan hükümlerin yorumlanması gerektiğinde genel nitelikteki kanun olan HMK'ya bakılacaktır.

A. Tanıma Ve Tenfiz Davalarında Yargılama Usulü

Tanıma ve tenfiz davaları basit yargılama usulüne göre görülecektir (MÖHUK m. 55/1). Yabancı mahkeme kararının tanınması talebi, Türk mahkemelerinde derdest olan bir davada da ileri sürülebilir ve bu ihtimalde asıl yargılamanın tabi olduğu usule göre tanıma işlemi yapılacaktır (MÖHUK m. 58). Ancak burada önemle belirtilmesi gereken husus her ne kadar tanıma talebi Türk mahkemelerinde derdest olan bir dava içinde istenebilse bile, tenfiz talebi mutlaka açılacak ayrı bir dava ile yapılmalıdır. Yargıtay 2002 yılında verdiği bir kararında tanıma talebinin karşı dava açmak suretiyle de istenebileceğini ifade etmiştir⁷⁰.

⁶⁷ Gereksiz kararların savunma hakkını ihlal edip etmediği, kamu düzenine aykırı olup olmadığı hususunda bkz. Nomer, Gerekçe, s. 9-16; Y. İBGK, E.2010/1, K. 2012/1, T. 10.02.2012.

⁶⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çelikel / Erdem s. 453-455. Şanlı / Esen / Fıganmeşe-Ataman, s. 534; Güven, s. 166; Y. 2. HD, E. 2014/25332, K. 2014/25398, T. 11.12.2014.

⁶⁹ Şanlı / Esen / Fıganmeşe-Ataman, s. 534.

⁷⁰ “*Davalının Dortmund Mahkemesi kararının tanınması konusunda harcı verilerek açılmış bir davası veya karşılık davası bulunmamaktadır. Yabancı mahkeme ilamının kesin hüküm veya kesin delil olarak kabul edilebilmesi yabancı mahkeme ilamının tenfiz şartlarını taşıdığı mahkemece tesbitine bağlıdır. Bu ilamların Türkiye’de icra olunabilmesi Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır. (MÖHUK md. 34, 42) O halde*

Türk hukukunda basit yargılama usulü HMK m. 316 vd. yer alan hükümlerle düzenlenmiştir. Bu yargılama usulüne göre davanın tarafları dilekçeleri ile birlikte, tüm delillerini açıkça ve hangi vakianın delili olduğunu belirtmeli; ellerinde bulunan bu delilleri dilekçelerine eklemek ve başka yerlerden getirilecek belge ve dosyalar için de bunların bulunabilmesini sağlayan açıklamalara dilekçelerinde yer vermek zorundadır (HMK m. 318).

Basit yargılama usulüne göre hâkim ön inceleme aşamasında ilk itirazlar ve dava şartlarını inceleyip karara bağlayacaktır. Ön inceleme aşamasında tanıma ve tenfiz davaları açısından önem arz edebilecek husus, MÖHUK m. 50 ve 54'te yer alan koşulların HMK m. 138 anlamında bir dava şartı veya ilk itiraz olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir⁷¹. Kanunun lafzı buna olanak tanımamaktadır ancak basit yargılama usulünün getiriliş amacı olan hızlı bir biçimde yargılamayı sonuçlandırma gayesi düşünerek MÖHUK'a getirilecek bir hükümle esasa ilişkin detaylı bir değerlendirme gerektirmeyen karşılıklılık, yabancı mahkemede verilmiş olan kararın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması gibi şartların ön inceleme aşamasında değerlendirilmesine olanak tanınması yerinde bir düzenleme olacaktır. Bu sayede bu şartları sağlamayan yabancı mahkeme kararlarının tanınması veya tenfizi, diğer tanıma tenfiz şartlarını incelemeye gerek kalmadan reddedilecektir ve yargılamanın boş yere uzaması engellenecektir⁷².

HMK'nın hızlı bir yargılama usulü olan basit yargılama usulüne kabul etmesi ve MÖHUK'un tanıma ve tenfiz davalarının bu usule göre görüleceğini düzenlemesi yabancı mahkemede karar alırken zaten zaman kaybetmiş olan tarafların çıkarlarına uygun bir düzenleme olmuştur⁷³. Çünkü basit yargılama usulüne göre kural olarak esasa ilişkin işlemler en fazla iki duruşmada bitirilecektir ve bu duruşmalar arasında bir aydan fazla bir süre bulunmayacaktır (HMK m. 320/3).

kesin hüküm varlığından söz edilemez. Mahkemece yapılacak iş taraf delillerini sorup, toplamak, sonucuna göre bir karar vermekten ibarettir. Bu yön gözetilmeden yazılı gerekçe ile hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.” Y. 2. HD, E. 2002/11305, K. 2002/ 12116, T. 11.11.2002 (Özüğür, Ali, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, s. 1291).

⁷¹ Huysal, s. 77.

⁷² Huysal, s. 77-78.

⁷³ Huysal, s. 79.

B. Tanıma Ve Tenfiz Davalarında Taraflar Ve Hukuki Yarar

Türk mahkemelerinde açılan bir tanıma veya tenfiz davasında kimlerin davacı ve davalı olacağı Türk usul hukukuna göre belirlenecektir. Çünkü kural olarak usuli meselelere lex fori yani hâkimin hukuku uygulanır⁷⁴. Türk hukukunda bir davada kimin davacı ve davalı olduğu ise dava dilekçesine bakılarak anlaşılır. Dava dilekçesinde davacı kısmında ismi yazan kişi davacı, davalı kısmında ismi yazan kişi ise davalı sıfatına haiz olur⁷⁵. Davada davacı veya davalı olabilmek için dava konusu hak ile kişi arasında bir bağlantı aranmamıştır. Bu durum şekli taraf teorisinin kabul edilmesinin bir sonucudur⁷⁶.

Bu başlık altında asıl inceleyeceğimiz konu ise bir davanın açılması için gerekli olan dava şartlarından, tarafın dava açmada hukuki yararının bulunması meselesidir. 2675 sayılı MÖHUK'ta, tanıma ve tenfiz davalarının kimin açacağına ilişkin hüküm bulunmamaktaydı. Bu nedenle Yargıtay da yabancı mahkemede görülen davanın tarafları ile Türk mahkemelerinde açılan tanıma veya tenfiz davalarının aynı olmaması durumunda davada sıfat yokluğu sebebiyle tanıma ve tenfiz davasını reddediyordu⁷⁷. Yargıtay'ın boşanma davasına ilişkin 2675 sayılı MÖHUK zamanında verdiği bir kararında yabancı mahkemelerden alınmış bir boşanma kararının tanınması sadece boşanma davasının taraflarının isteyebileceğini çünkü boşanma davasının şahsa bağlı bir hak olduğunu söylemiştir, ancak karardaki muhalefet şerhinde ise, yabancı mahkemede görülen boşanma davası ile Türk mahkemelerinde açılan tanıma davasının niteliklerinin farklı olduğu ve tanıma davası açmanın şahsa bağlı bir hak olmadığını, eşlerden birisinin mirasçısının bu davayı açmada hukuki yararı olduğu yönünde isabetli bir görüş belirtilmiştir⁷⁸.

⁷⁴ Doğan, Vahit, Milletlerarası Özel Hukuk, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara 2013, s. 43.

⁷⁵ Taş-Korkmaz, Hülya, Medeni Usul Hukukunda İradi Taraf Değişikliği, Ankara, 2014, s. 61.

⁷⁶ Taş-Korkmaz, s. 60.

⁷⁷ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 55.

⁷⁸ Yargıtay'ın ilgili kararının muhalefet şerhi aynen şöyledir: "2675 sayılı kanuna dayandırılan boşanma kararının tanıma isteği davanın hasımsız açılmış olması, boşanma davası açmanın münhasıran kişiye bağlı haklardan olduğu, mirasçılardan dava açma hakkının bulunmadığı gerekçesi ile red edilmiş sayın çoğunluk tarafından mahkemenin gerekçesine iştirak edilerek onanmıştır.

Uygulamada çıkan bu tarz sorunlar kanun koyucuyu hazırladığı yeni kanunda bu konuya ilişkin bir hüküm koymaya sevketmiştir. MÖHUK'un 52. maddesine göre yabancı bir mahkeme kararın tenfiz edilmesinde hukukî yararı bulunan herkes tenfiz isteminde bulunabilir. Kanun burada her ne kadar sadece tenfiz kelimesini kullanmış olsa da maddenin yer aldığı ikinci bölümün başlığının yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi olduğu için, bu hükmün yabancı

Mahkemenin dairemiz çoğunluğunun boşanma davası sonunda oluşan yabancı mahkeme ilamının tanınması isteminin de şahsa bağlı haklardan olduğu davacıların bu davada sıfatlarının bulunmadığı yönündeki gerekçeye katılmıyorum. Şöyle ki:

“Yabancı mahkeme ilamının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilamın tenfiz şartlarını taşıdığına mahkemece tesbitine bağlıdır. Yabancı mahkeme ilamına dayanılarak Türkiye’de idari bir işlemin yapılmasında da aynı usul uygulanır” (2675 S. K. 42).

Boşama ilamının nüfus siciline işlenmesi idari bir işlem olduğundan boşanmadan başka bir hüküm taşımayan yabancı mahkeme ilamının tanınması yeterlidir. Şu halde tanıma özellikle yabancı mahkeme kararına inşai bir nitelik kazandırmamakta; Tanıma kararı açıklayıcı nitelikte olmaktadır. Tanınmasına karar verilen yabancı ilamın Türkiye’de hukuki sonuçlarının hangi andan itibaren etkili yukarıda açıklanan niteliği dikkate alındığında, yabancı mahkeme ilamının oluştuğu günden itibaren varlığını ve sonuç doğuracağını kabul etmek doğru olacaktır. (Prof. Dr. Aysel Çelikel Milletler arası Özel Hukuk 1992, sf. 403) Şu halde boşanma davasına ilişkin olsa dahi tanıma davası, boşanma istemi niteliğinde kabul edilemez. Tanıma davası, tanınması istenen yabancı ilamın tarafları arasında bir hukuki durumun kanunda gösterilen biçimlere uygun oluştuğunun tesbitinden ibarettir. Boşanma olgusu yabancı kesin ilamın oluşması ile tamamlanmıştır. Bu aynı kesinleşmesine rağmen nüfus idaresine gönderilmeyen ve sicile işlenmeyen Türk mahkemeleri ilamı gibidir. Tüm bu sebepler gösteriyor ki tenfiz veya tanıma isteme hakkı şahsa bağlı haklardan olmayıp, boşanan eşlerden birinin mirasçılarının tenfiz veya tanıma istemede hukuki yararları açıktır. Davanın bu sebeple de reddi doğru değil ise de 2675 sayılı kanunun 39 ve 36. maddelerine aykırı bir biçimde hasımsız açılan tanıma davasının dinlenme imkanı yoktur. Ret bu gerekçe ile doğru olduğundan onanmalıdır.” Y. 2. HD, E. 1994/11220, K. 1994/12667, T. 19.12.1994, Ekşi, Nuray, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'a İlişkin Yargıtay Kararları (Kararlar), İstanbul, 2010, s. 215.

mahkeme kararlarının tanınması talebinde de uygulanacağı kabul edilmektedir⁷⁹.

MÖHUK'un 52. maddesinde hukuki yararı bulunan herkesin tanıma ve tenfiz talebinde bulunabileceğinden bahsetmiştir. Tanıma veya tenfiz talebinde bulunacak kişinin mutlaka yabancı mahkeme kararının tarafları olması şart değildir aynı şekilde bu talepte bulunacak kişilerin Türk vatandaşı olması veyahut aleyhine talepte bulunulacak kişinin Türk vatandaşı olması zorunda değildir⁸⁰. MÖHUK'un tanıma ve tenfiz talebinde bulunabilmek için aradığı tek şart hukuki yararın olmasıdır⁸¹. Ancak usul hukuku açısından bir davada tarafın hukuki yararının bulunduğu kabul edilebilmesi için sadece ideal veya ekonomik

⁷⁹ Yargıtay'ın bu konuya ilişkin doktrindeki görüşlere benzer yaklaşımda bulunduğu kararının ilgili kısmı: “*Diğer taraftan, 5718 sayılı Kanunun 52. maddesinin, "Tenfiz İstemi" başlığı altında düzenlenmiş olması karşısında, maddede yer alan unsurların "tanıma" için de uygulanıp uygulanmayacağı konusu da ayrı bir tartışma konusu yapılmış; aynı Kanunun 58. maddesinde bulunan, yabancı mahkeme ilâmının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesinin yabancı ilâmın tenfiz şartlarını taşıdığından mahkemece tespitine bağlı olduğu, düzenlemesi karşısında 52. maddenin "tanıma" için de geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.*” Y. HGK, E. 2011/2-593, K. 2011/726, T. 30.11.2011 (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 19.04.2016).

⁸⁰ Nomer, Devletler Hususi Hukuku, s. 508; Yargıtay konuya ilişkin 2008 yılında verdiği bir kararda bu hususu doktrindeki yaklaşıma uygun bir biçimde değerlendirmiştir ve tanıma tenfiz davasında hukuki yarar için taraflardan en azından birisinin Türk olması gerektiğini söyleyen ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur. İlgili karar: “*Yabancı mahkeme ilamının tanınması veya tenfizine karar verilebilmesi için ilamın taraflarının veya en azından birinin Türk vatandaşı olmasına gerek bulunmamaktadır. Taraflar Türk olmasalar bile hukuki menfaatlerinin bulunması koşuluyla yabancı ilamın tenfizini veya tanınmasını isteyebilirler. kaldı ki, davacı doğumla Türk Vatandaşı olup, 29.06.2004 tarihli 5203 sayılı kanunla değişik 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 29. maddesi gereğince, izinle Türk Vatandaşlığından çıkmış olanlar bu maddede sayılan haklar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanmaya aynen devam ederler. Bu bakımdan davacının, tenfiz ve tanıma istemesinde, miras, velayet, nafakalar, mal rejiminin tasfiyesi yönünden hukuki yararı bulunmaktadır. Bu açıklamalar karşısında mahkemece deliller değerlendirilmek suretiyle ulaşılabilecek sonuç uyarınca bir hüküm kurulması gerekirken yazılı gerekçe ile ret hükmü kurulması usul ve yasaya aykırıdır.*” Y. 2. HD, E. 2008/9629, K. 2008/9345, T. 25.06.2008 (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 19.04.2016).

⁸¹ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 61-62.

yararının bulunmasını yeterli görülmemektedir. Doktrinde, hukuki yararın varlığını kabul edilebilmesi için tarafın hakkına kavuşabilmesi için mutlaka mahkeme kararına ihtiyacı bulunması gerektiğini ifade edilmektedir⁸². Yani bir yabancı mahkeme kararının tanınması veya tenfizinde talepte bulunan tarafın hukuki yararının bulunduğu kabul edilebilmesi için, tarafın o kararın tanınması ve tenfizinde güncel, hukuki veya ekonomik yararının bulunması ve bu yararın sadece mahkeme yoluyla elde edilebilme zorunluluğu bulunmalıdır.

Tanıma ve tenfiz talebinde bulunabilmek için asıl davanın tarafı olmanın şart olmadığını belirtmiştik⁸³. Yabancı mahkemede verilen kararın tarafı olmamakla birlikte tanıma ve tenfiz davası açılması daha çok mirasçılarının boşanan eşlerin boşanma kararını tanıma talebinde bulunması durumunda ortaya çıkmaktadır. Örneğin⁸⁴ Almanya'da bir Türk vatandaşı ile bir Alman vatandaşı arasında görülen boşanma davası karara bağlandıktan ve kesinleştikten sonra boşanan eşlerden Türk vatandaşı ölmüştür. Türkiye'de bulunan çocuklar veraset ilamı almak için mahkemeye başvurmuştur. Alman vatandaşı kadın, ölen Türk vatandaşının eşi olduğu iddiasıyla Türkiye'de açılan veraset davasında mirasçı olarak hak talebinde bulunmuştur. Ölen Türk vatandaşının kanuni mirasçıları, Alman mahkemesi tarafından verilen boşanma kararının tanınmasını talep edebilirler. Söz konusu boşanma ilamının tanınmasında mirasçılarının hukuki yararı vardır. Çünkü Alman mahkemesi kararı Türkiye'de henüz tanınmadığından nüfus kayıtlarında Alman kadın ölen Türk vatandaşının eşi olarak gözükmekte ve bu durum mirastan pay alması sonucunu doğurmaktadır. Alman vatandaşı mirastan pay aldığı diğer mirasçılarının payında azalma olacaktır. Bu durumun engellenmesi için yabancı mahkeme kararının tanınması gerekmektedir ve yukarıda bahsettiğimiz sebeplerden dolayı, bu boşanma kararının tanınmasında mirasçılarının hukuki yararı vardır. Hukuki yararın bulunmadığı duruma bir örnek vermek gerekirse yabancı mahkeme kararında hüküm altına alınan

⁸² Kuru, Baki, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 1. Bası, 2015, s. 126-127; Karslı, Abdürrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, 4. Bası, İstanbul, 2014, s. 401; Pekcanitez, Hakan / Özkes, Muhammet / Atalay, Oğuz: Medeni Usul Hukuku (Usul Hukuku), 14. Bası, Ankara, 2013, s. 425-426.

⁸³ Bkz. dipnot 80 civarı.

⁸⁴ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 62.

alacak üçüncü bir kişiye devredilmişse artık davacının tenfiz davası açmakta hukuki yararı kalmamıştır⁸⁵.

Tanıma ve tenfiz davasında hukuki yarar meselesini toparlayacak olursak, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi davalarında, bu kararın tarafları mutlaka hukuki yarara sahiptirler⁸⁶. Ancak bazı durumlarda yabancı mahkemece verilen kararın tarafı olmayan kişilerin de bu kararın tanınması ve tenfizinde hukuki yararı olabilmektedir. Mesela mirasçılarının boşanma kararını tanınması talebinde veya boşanma kararı sonucunda velayete ilişkin hükümlerde bu durum ortaya çıkabilmektedir. Ancak bu hukuki yarar şartını alelade bir hukuki yarar olarak görmemek lazım, zira bahsedilen hukuki yararın dolaylı menfaatler değil, doğrudan menfaatler doğrultusunda değerlendirilmesi gerekir⁸⁷. Buna ek olarak yabancı bir mahkeme kararının tanınması veya tenfizi talebinde o mahkeme kararının asıl tarafları var olduğu sürece diğer kişilerin tanıma veya tenfizde hukuki yararı olmadığı kabul edilmelidir. Örneğin, yabancı bir boşanma kararının tenfiz talebinde, ancak dava taraflarından birisi hayatta değilse, tenfizde menfaati olan diğer kişi veya kişilerin hukuki yarar sahibi olabilmeleri mümkündür.

C. Tanıma ve Tenfiz Davalarında Görevli Mahkeme

Tenfiz kararları hakkında görevli mahkeme asliye mahkemesidir (MÖHUK m. 51). MÖHUK'ta tanıma ve tenfiz talepleri için görevli mahkemenin açıkça asliye mahkemesi olduğu belirtilmiştir. Ancak aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfiz taleplerinin Aile Mahkemelerine yapılacağına ilişkin Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine dair 4787 sayılı kanunda⁸⁸ hüküm vardır. Bu kanun 2003 tarihli, MÖHUK ise 2007 tarihlidir. Bu durumda sonradan yürürlüğe giren MÖHUK getirdiği hükümlerle aile hukukuna ilişkin kararların tanınması ve tenfizi taleplerinin artık aile mahkemesi yerine asliye mahkemelerinde mi yapılacağı tereddütü doğmuştur⁸⁹. Ancak Yargıtay çeşitli kararlarında sonradan yürürlüğe giren MÖHUK'un, aile hukukuna ilişkin tanıma ve tenfiz

⁸⁵ Şanlı / Esen / Fıganmeşe-Ataman, s. 534.

⁸⁶ Ekşi, Karar Değerlendirmesi, s. 40.

⁸⁷ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 78.

⁸⁸ RG: 18.01.2003/24997.

⁸⁹ Şanlı / Esen / Fıganmeşe-Ataman, s. 534.

taleplerinin aile mahkemelerinde yapılacağına ilişkin hükmü ilga etmediğini söylemiştir⁹⁰.

Asliye hukuk mahkemesi ile asliye ticaret mahkemesi arasındaki ilişki işbölümü ilişkisi görev ilişkisine dönüştürüldükten sonra yabancı mahkemeler tarafından verilen ticari davalara ilişkin kararların Türk mahkemeleri önünde tanınması ve tenfizi talepleri hakkında hangi mahkemenin görevli olacağı hakkında farklı görüşler ortaya çıkmıştır. *Güven'e* göre, ticari dava kapsamında yer alan konularla ilgi olan yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfiz talepleri asliye ticaret mahkemesine yapılmalıdır⁹¹. Doktrinde *Ekşi* de bu yönde görüş belirtmektedir⁹². *Şanlı'ya* göre ise, tenfiz davalarında dava konusu yabancı karar ticari bir uyumsuzlıkla ilgili olsa da, ticari bir uyumsuzluk görülmemekte; sadece kanunda sayılan şekli nitelikteki şartların gerçekleşip gerçekleşmediği tespit edilmektedir. Hukuku sistemimizde, revizyon yasağı olduğu için tenfiz davalarında esasa girilemeyeceğinden, tenfiz hâkiminin karara konu teşkil eden ticari uyumsuzluk üzerinde durması söz konusu değildir. Bu sebepten dolayı tenfiz davalarında yabancı karara konu teşkil eden uyumsuzluk ticari de olsa ticaret mahkemelerinin kurulmasına sebep teşkil eden ihtisası gerektiren bir yön bulunmamaktadır. Bundan dolayı ticari konulara ilişkin tenfiz davaları asliye hukuk mahkemesi tarafından görülmelidir⁹³.

Yargıtay'ın ise bu konudaki kararlarında bir istikrardan bahsetmek mümkün değildir⁹⁴.

⁹⁰ “Dava, yabancı mahkemece verilen boşanma kararının tanınması isteğine ilişkindir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4/2. maddesi gereğince, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'a göre Aile Hukuku'na ilişkin yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizi, Aile Mahkemelerinin görevine girmektedir. 4787 sayılı Yasa'daki bu özel hüküm, sonradan 12.12.2007 tarihinde yürürlüğe giren 5718 sayılı Yasa ile ilga edilmiş değildir. Bu açıklamalar karşısında; davaya Aile Mahkemesi sıfatıyla bakılması gerekirken, bu husus düşünülmeden Asliye Hukuk Mahkemesi olarak yargılamaya devam edilip yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” Y. 2. HD, E. 2008/6987, K. 2008/10100, T. 08.07.2008.

⁹¹ Güven, s. 191.

⁹² Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 45.

⁹³ Şanlı / Esen / Fıganmeşe-Ataman, s. 538-539.

⁹⁴ Yargıtay'ın 17. Hukuk Dairesinin 2014 yılında verdiği bir kararda MÖHUK m. 51'de geçen asliye mahkemesi ifadesini asliye hukuk mahkemesi olarak

yorumlamıştır. İlgili karar aynen şöyledir: “Dava, yabancı mahkemeden verilen kararın tanınması ve tenfizine ilişkindir.

Asliye Ticaret Mahkemesince, 5718 sayılı yasanın 51 maddesine göre, tenfiz kararlarını vermeye münhasıran Asliye Hukuk Mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik yönünde hüküm kurmuştur.

Asliye hukuk mahkemesi ise, uyumsuzluk konusunda ticari iş olduğu ve iki taraf da tacir olduğundan, ticari dava niteliğindeki uyumsuzluğa ticaret mahkemesinin bakması gerektiği gerekçesiyle görevsizlik yönünde hüküm kurmuştur.

Somut olayda uyumsuzluk, yabancı mahkemeden verilen ve kesinleşen kira alacağının ödenmesine ilişkin kararının tanınması ve tenfizine ilişkindir. 5718 sayılı MÖHUK'nun 51 maddesinde tenfiz kararlarını vermeye görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi olduğu düzenlenmiştir. Düzenlemede tenfiz kararın hangi konudaki yabancı mahkeme kararına ilişkin olduğu hususunda bir ayırım yapılmamıştır. Bu durumda anılan yasal düzenleme karşısında uyumsuzluğun Asliye Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.” Y. 17. HD, E. 2014/2807, K. 2014/6861, T. 02.05.2014 (<http://www.kazanci.com>) (20.04.2016). Yargıtay 15. Hukuk Dairesi ise 2013 ve 2015 yıllarında verdiği kararlarında MÖHUK m. 51’de geçen asliye mahkemesi ifadesinin münhasıran asliye hukuk mahkemeleri olduğu anlamına gelmediğini belirtmiştir. İlgili kararlar aynen şöyledir: "Davacı vekili, davalı şirketin müvekkilinden tahsil ettiği parayı talep edilmesine rağmen iade etmediğini, bu nedenle Köln Bölgesel Mahkemesi'nde davalı aleyhine dava açıldığını ve davanın müvekkili lehine sonuçlandığını, bu kararın usulince kesinleştirildiğini ileri sürerek, Köln Bölgesel Mahkemesi'nin 12/08/2008 tarih ve 22 O 729/05 sayılı kararının tenfizine karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Mahkemece, tensiple MÖHUK'nun 51/1. maddesine göre tenfiz kararları hakkında görevli mahkemenin asliye mahkemeleri olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir.

Kararı, davalı Kombassan Holding A.Ş. vekili temyiz etmiştir.

Dava, yabancı mahkeme kararının tenfizi istemine ilişkin olup, mahkemece 5718 sayılı MÖHUK'nun 51/1. maddesi uyarınca görevsizlik kararı verilmiştir. Ancak anılan madde de “Tenfiz kararları hakkında görevli mahkeme asliye mahkemesidir.” düzenlemesi mevcut olup, asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğundan bahsedilmemektedir. Bu durumda, 5718 sayılı MÖHUK'nun 51/1 maddesi gereğince, asliye mahkemesi olan asliye ticaret mahkemesi davaya bakmakta görevli bulunduğuna göre işin esasına girilerek sonucuna göre bir karar vermek gerekirken yazılı şekilde görevsizlik karar verilmesi doğru olmamış kararın bu nedenle mümeyyiz davalı Kombassan Holding A.Ş. yararına bozulmasına karar vermek

Doktrindeki bir diğer görüşe göre ise günümüzde hukuki ilişkilerin giderek daha özel bir yapıya bürünmesinden ve zayıf tarafın korunması ihtiyacından dolayı, her hukuk alanının kendine özgü kamu düzeni çizgilerine sahip olmuştur. Bu sebepten dolayı tanıma veya tenfiz taleplerinde özel mahkemelerin görevlendirilmesinin daha uygun sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir⁹⁵.

Bizim bu konudaki görüşümüz ise kanunda asliye hukuk mahkemeleri ifadesi yerine asliye mahkemeleri ifadesinin kullanılmasının, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi için açılacak davalarda asliye hukuk haricindeki iş, ticaret, aile mahkemeleri gibi diğer asliye mahkemelerinin de kendi alanlarına giren hususlarda görevli olabileceğine imkân tanıdığı yönündedir.

gerekmiştir.” Y. 11. HD, E. 2013/3171, K. 2013/4944, T. 13.03.2013, (Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 45); “5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un 51/1. maddesinde yabancı mahkeme kararlarının tenfizinde asliye mahkemesinin görevli olduğu belirtilmiş ancak asliye hukuk veya asliye ticaret şeklinde bir ayrıma da yer verilmemiştir. Buradaki asliye mahkemesi ibaresinin ticaret mahkemesini de kapsayıp kapsamadığı yönünden ticaret mahkemesinin görevine ilişkin yasa hükümlerine de bakmak gerekir. 6100 sayılı HMK’nın 5/2. maddesine göre; bir yerde asliye ticaret mahkemesi varsa, asliye hukuk mahkemesinin görevi içinde bulunan ve 4 üncü madde hükmünce ticari sayılan davalarla özel hükümler uyarınca ticaret mahkemesinde görülecek diğer işlere bu mahkemede bakılır. Bu hükme göre asliye hukuk mahkemesinin görevi içinde olmakla birlikte 6102 sayılı TTK’nın 4. maddesi gereğince ticari dava sayılan hallerde ticaret mahkemesi görevli olmaktadır. Somut olayda taraflar tacir ve tenfizi istenen karar sonucu itibarıyla tarafların ticari işletmesiyle ilgili olduğundan ticari dava bulunduğu için davaya bakmaya asliye ticaret mahkemesi görevlidir.

Somut olayda taraflar tacir olup tanıma ve tenfizi istenen karar da tarafların ticari işletmesi ile ilgili olduğundan açılan dava ticaret mahkemesinin görevine giren ticari davadır. Mahkemece davaya bakılması gerektiği halde yukarıdaki açıklanan kurallara aykırı olarak asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik nedeni ile dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmesi doğru olmamış ve kararın bozulması gerekmiştir.” Y. 15. HD, E. 2015/5244, K. 2015/6250, T. 08.12.2015 (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 21.04.2016).

⁹⁵ Huysal, s. 75-76.

D. Tanıma ve Tenfiz Davalarında Yetkili Mahkeme

Tanıma ve tenfiz davasında yetkili mahkeme MÖHUK m. 51'de düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre bu kararlar kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sâkin olduğu yer mahkemesinden, Türkiye'de yerleşim yeri veya sâkin olduğu bir yer mevcut değilse Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinden istenebilir.

Kanun maddesinde görüldüğü gibi tenfiz davasından ilk olarak yetkili mahkeme kararın kendisine karşı tenfizi istenen kişinin Türkiye'de bulunan yerleşim yeridir eğer bu şartı sağlayan bir yer varsa artık kanun maddesinde sayılan diğer yerlerin yetkisi kalkar. Eğer aleyhine tenfiz istenen kişinin Türkiye'de bir yerleşim yeri yoksa o kişinin sakin olduğu yer mahkemesi tenfiz davasında yetkili olacaktır, bu şartı sağlayan bir mahkeme varsa artık kanunun saydığı Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemeleri yetkili olamayacaktır. Ancak aleyhine tenfiz istenen kişinin Türkiye'de sakin olduğu bir yerde yoksa Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birisinde bu tenfiz davasını açabiliriz. Her ne kadar ilk iki basamakta bir sıra söz konusu olsa da artık Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemeleri arasında bir sıra söz konusu değildir, bu üç mahkemeden dilediğinde tenfiz davası açılabilir.

Kanun koyucu Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerini ilk iki sıradaki kurala uygun yetkili mahkeme bulunmaması ihtimaline karşılık Türkiye'de yetkili bir mahkeme bulundurma düşüncesiyle getirmiştir. Bu şekilde yani yetkisizlikten dolayı hak kaybına uğrama durumu olmayacaktır yabancı mahkeme kararlarının tenfizi için mutlaka yetkili bir Türk mahkemesi bulundurulmuş olacaktır.

Görev konusunda belirttiğimiz gibi yetki konusunda da kanunun madde başlığı tenfiz demekte ve kanun maddesinin içeriğinde de sadece tenfiz kelimesini kullanmaktadır. Buna rağmen biz ikinci bölüm başlığının tanıma ve tenfiz olması dolayısıyla yetkiye ilişkin yukarıda belirttiğimiz kuralların tanıma içinde geçerli olacağını düşünüyoruz⁹⁶.

Yetki konusunda yabancı mahkeme kararlarının tanınmasında özellik arz eden bir husus vardır. Çalışmamızın önceki bölümlerinde

⁹⁶ Aynı yönde eski kanun uygulaması için bkz. Coşar, Vedat Ahsen, 2675 Sayılı Yasa ve Bu Yasa Anlamında Tanıma, Ankara Barosu Dergisi S: 2 T. 1984, s. 234 vd.; Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 37.

değindiğimiz gibi yabancı mahkeme kararlarının tanınması ayrı bir dava açmak suretiyle talep edilebileceği gibi Türk mahkemelerinde derdest olan bir davada da talep edilebilir⁹⁷. Ayrı bir dava açılarak tanıma talebinde bulunulduysa yukarıda yetkiye ilişkin bahsettiğimiz kurallar geçerli olacaktır ancak bu tanıma talebi derdest olan bir davada talep edilmişse artık yetkili mahkemenin mevcut davanın görüldüğü yer mahkemesi olduğu kabul edilmektedir⁹⁸.

Tanıma ve tenfiz davalarına ilişkin düzenlenen yetki kurallarının kesin yetki kuralı olmadığı kabul edilmektedir. Yani kendisine karşı yetkisiz bir mahkemede tanıma veya tenfiz davası açılmış kişi bu yetki kuralına aykırılığa ilişkin itirazını ilk itiraz olarak cevap dilekçesinde ileri sürmelidir aksi takdirde davanın açılmış olduğu mahkeme yetkili hale gelecektir⁹⁹ (HMK m. 322 atfı ile m. 117).

E. Tanıma ve Tenfiz Davası Dilekçesi

Tanıma veya tenfiz davasında dava dilekçesinde bulunması gereken unsurlar MÖHUK'un 52. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre tanıma veya tenfiz talebi ancak dilekçe ile yapılabilecektir ve dilekçeye karşı taraf sayısı kadar örnek eklenmelidir. Dilekçede temel olarak bulunması gereken unsurlar şunlardır:

- Tenfiz isteyenle, karşı tarafın ve varsa kanunî temsilci ve vekillerinin ad, soyad ve adresleri.
- Tenfiz konusu hükmün hangi devlet mahkemesinden verilmiş olduğu ve mahkemenin adı ile ilâmın tarih ve numarası ve hükmün özeti.
- Tenfiz, hükmün bir kısmı hakkında isteniyorsa bunun hangi kısım olduğu.

Kanun maddesi lafzında yine sadece tenfiz kelimesini kullanmıştır ancak biz çalışmamızın sair yerlerinde yaptığımız açıklamalara dayanarak bu maddenin tanıma taleplerinde de uygulanacağı görüşündeyiz¹⁰⁰.

⁹⁷ Bkz s. 57.

⁹⁸ Ekşi, s. 49.

⁹⁹ Yetki kuralları ve yetki itirazının nasıl yapılacağı hususunda detaylı bilgi için bkz. Kuru, s. 48 vd.

¹⁰⁰ Bkz. s. 61.

1. Dilekçede Bulunması Zorunlu Unsurlar

Tanıma ve tenfiz davaları basit yargılama usulüne tâbidir (MÖHUK m. 55/1). Dolayısıyla karşı tarafa tanıma veya tenfiz talebinde bulunulan dilekçe tebliğ edilmelidir. Bu husus adil yargılanma hakkının zorunlu bir unsurudur, bu sebeple tebliğe ilişkin hükmün emredici bir kanun hüküm olduğu kabul edilmektedir¹⁰¹. Ancak tanıma talebi nizasız kaza şeklinde hasımsız olarak görülmesi gereken bir çekişmesiz yargı işiyse tanıma talebinin ilgililere tebliğ edilmesine gerek yoktur (MÖHUK m. 55/1). Usul hukukumuzda çekişmesiz yargıda taraf değil ilgili kavramının kullanılması gerektiği doktrinde kabul edilmektedir¹⁰². Bu sebeple MÖHUK m. 55'te çekişmesiz yargı işlerini de kapsayacak şekilde taraf kavramı kullanılması hatalı olmuştur. Bu kavram yerine kanunda, doktrindeki görüşlere uygun biçimde ilgililer kavramı kullanılması isabetli olacaktır.

Yukarıda bahsettiğimiz dava dilekçesinde bulunacak unsurlara ek olarak dava dilekçesine bazı belgeler eklenmelidir¹⁰³. Bunlar (MÖHUK m. 53):

- Yabancı kararın, verildiği ülke makamlarınca usulen onanmış aslı veya ilamı veren yargı organı tarafından onanmış örneği ile onanmış tercümesi,
- Kararın kesinleştiğini gösteren ve verildiği ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesinin eklenmiş olması gerekir.

İlgili maddeye göre tanıma, tenfiz talebi dilekçesine, yabancı mahkeme ilamının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı veya ilamı veren yargı organı tarafından onanmış örneği ve onanmış tercümesi ile

¹⁰¹ Aygül, Musa, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Davalarında Bazı Usul Hukuku Problemleri, İÜHFD, C: 31, S: 2, T. 2011, s. 84.

¹⁰² Kuru, s. 708; Pekcanitez / Özekes / Atalay, Usul Hukuku, s. 100.

¹⁰³ Yargıtay da bir kararında bu belgelerin dilekçeye eklenmesinin zorunlu olduğunu belirtmiştir. İlgili karara göre, “Yabancı mahkeme kararının, o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı ve onanmış tercümesinin, ilamın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesinin, dilekçeye eklenmesi zorunludur”. Y. 2. HD, E. 2004/17017, K. 2005/3506, T. 08.03.2005. (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 22.04.2016).

ilamın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesi eklenecektir¹⁰⁴.

Yabancı resmi belgelerin, Türk hukukunda da resmi belge niteliğini taşıyabilmesi için HMK m. 224 bazı şartlar belirlemiştir. İlgili maddeye göre yabancı devlet makamlarınca hazırlanan resmî belgelerin, Türkiye’de bu vasfı taşıması, belgenin verildiği devletin yetkili makamı veya ilgili Türk konsolosluk makamı tarafından onaylanmasına bağlıdır. Aksi halde resmi belge niteliği Türk hukuku açısından kabul edilmeyecektir. Yabancı mahkeme kararları da resmi belge niteliğinde olduğundan HMK m. 224 yabancı mahkeme kararları içinde geçerlidir.

HMK'nın yabancı resmi belgelerin Türk hukukunda resmi belge niteliği taşıması için yapılması gereken işlemi düzenleyen 224. maddesinin 2. fıkrası, bu konudaki Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerin yabancı resmi belgelerin tasdiki ile ilgili hükümlerini saklı tutmuştur. Türkiye ise yabancı resmi belgelerin tasdiki hususunda Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılmasına İlişkin La Haye Sözleşmesine¹⁰⁵ taraftır. İlgili sözleşme Türkiye'nin taraf olduğu bu sözleşmeye üye bir devlet tarafından verilen resmi belgenin bu vasfını Türkiye'de de sürdürebilmesi için gerekli olan konsolosluklar tarafından onaylanması zorunluluğunu kaldırarak, bunun yerine resmi belgeyi düzenleyen makam tarafından verilecek olan apostille şerhini yeterli görmüştür. Mahkeme kararları ve noter senetleri de sözleşmede sayılan resmi belgeler arasında yer almaktadır. Apostille şerhi, bizzat belgenin veya buna eklenecek bir kâğıdın üzerine konulacaktır¹⁰⁶. Sözleşmeye uygun bir şekilde tasdik edilen resmi belgeler, Türk hukuku bakımından da resmi belge niteliğinde olacaktır.

2. Dava Dilekçesinde Bulunması Gereken Unsurlarda Eksiklik Olması

MÖHUK dava dilekçesinde bulunması gereken unsurları ve eklerini 52. ve 53. maddede düzenlemiştir. Ancak kanun bu maddelerde gösterilen unsurlarda eksiklik olması halinde ne yapılması gerektiği hususunda bir düzenleme yapmamıştır. Doktrinde hâkim olan görüş,

¹⁰⁴ Güven, s. 181.

¹⁰⁵ Söz konusu anlaşma 3028 sayılı onay kanunu ile yürürlüğe girmiştir. RG 29.6.1984/18446.

¹⁰⁶ Güven, s. 182-183.

Yargıtay'ın muhtelif kararlarına¹⁰⁷ dayanarak bu tür usuli meselelerde özel kanunda hüküm yoksa genel kanun durumundaki HMK hükümleri dikkate alınmalıdır. HMK hükümlerine göre dava dilekçesinde HMK m. 119/1-b, c, ğ, h bentlerinde sayılan hususlarda eksiklik bulunması durumunda hâkim davacı tarafa bu eksikliği gidermesi için bir haftalık kesin süre verir, bu süre içerisinde eğer bu eksikler giderilmemişse dava açılmamış sayılır (HMK m. 119/2). Bu hükmü MÖHUK kapsamında değerlendirmeye almamız gerekirse, MÖHUK m. 52 ve 53'te sayılan unsurlarda eksiklik olması durumunda, hâkim bu eksiklikleri re'sen dikkate almalıdır ve bu eksikliklerden tamamlanması mümkün olanlar için HMK m. 119/2 hükmünü uygulamalıdır.

3. Dava Dilekçesinin Tebliği

Bir davada davalı tarafın savunma haklarına riayet edilmesi açısından en önemli hususlardan birisi de dava dilekçesinin usulüne uygun tebliği edilmesidir. Davada tarafların savunma haklarına riayet edilmesi ise yargılamaya hâkim olan hukuki dinlenilme hakkıyla doğrudan bağlantılıdır. Hukuki dinlenilme hakkı kapsamında davanın tarafları öncelikle yargılamaya ilişkin bilgi sahibi olmalıdır bu ise dava dilekçesinin usulüne uygun tebliği ile mümkün olmaktadır¹⁰⁸.

¹⁰⁷ Yargıtay'ın konuya ilişkin 2008 tarihli bir kararı şöyledir: “Hükümden sonra 12.12.2007 tarihinde yürürlüğe giren 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 53/1. maddesi gereğince, yabancı mahkeme ilamının, ilamı veren yargı organı tarafından onanmış örneği ve onanmış tercümesinin sunulması yeterlidir. Dosyaya, yabancı mahkeme ilamının, ilamı veren yargı organı tarafından onaylanmış örneği ibraz edilmiştir. Yabancı ilam 5 Ekim 1961 tarihli Lahey Sözleşmesi uyarınca Apostille (tastik şerhini) de taşımaktadır. Ancak, yabancı ilamın kesinleştiğine ilişkin ilamda bir bilgi bulunmadığı gibi, ilamın kesinleştiğini gösteren o ülke makamlarınca verilmiş ayrı bir belge de bulunmamaktadır. O halde davacıdan, yabancı ilamın kesinleştiğini gösteren o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesinin istenmesi, sunulması halinde, tüm delillerin birlikte değerlendirilerek ulaşılabilecek sonuç uyarınca karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.” Y. 2. HD, E. 2007/9930, K. 2008/8463, T. 12.6.2008 (<http://www.kazanci.com>) (22.04.2016).

¹⁰⁸ Yargıtay 2011 yılında verdiği bir kararda tebligatın önemine değinmiştir: “Yargılamanın sağlıklı bir biçimde sürdürülebilmesi, iddia ve savunma ile ilgili delillerin eksiksiz toplanıp tartışılabilmesi, itirazların yapılabilmesi,

Tebliğat konusu da usule ilişkin bir mesele olduğundan ve milletlerarası usule ait olan konularda genel prensip olarak lex fori'nin yani hâkimin hukukunun uygulanması kabul edildiğinden, tebliğat konusunda da lex fori dikkate alınacaktır¹⁰⁹. Dolayısıyla tebliğatın usulüne uygun olup olmadığı asıl davanın veyahut tanıma ve tenfiz davasının görüldüğü devletin usul hukuku ve bu konuda o devletin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere göre tespit edilecektir¹¹⁰. Bizim bu başlık altında değerlendirdiğimiz husus Türk mahkemeleri önünde görülecek olan tanıma ve tenfiz davalarında yapılacak tebliğatlardır. Yukarıda saydığımız sebeplerden dolayı bu davalarda tebliğat Türk hukukuna ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalara göre yapılacaktır.

Türk Hukuku'nda tebliğata ilişkin düzenlemeler temel olarak 7201 Tebliğat Kanunu¹¹¹ ve Tebliğat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik¹¹² ile düzenlenmiştir. Buna ek olarak Elektronik Tebliğat Yönetmeliği¹¹³ kabul edilmiştir. Ayrıca Adalet Bakanlığınca çıkarılan çeşitli Genelgeler bulunmaktadır.

Uluslararası alanda yapılacak tebliğatlar konusunda Türkiye'nin taraf olduğu iki ya da çok taraflı uluslararası sözleşmeler de vardır. Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmeye üye bir devletteki kişiye yapılacak

davanın süratle sonuçlandırılabilmesi; bozma sonrası yargılamanın devamı, uypu uymama yönündeki kararın verilebilmesi, öncelikle tarafların duruşma gününden usulünce haberdar edilmesi ve böylece taraf teşkilinin sağlanması ile mümkündür. Bu yolla kişi, hangi yargı merciinde duruşması bulunduğu, hakkındaki iddia ve isnatların nelerden ibaret olduğuna, yargılamanın safahatına, bozma ilamının içeriğine, bozma sonrası duruşmanın hangi tarihte yapılacağına, verilen kararın ne olduğuna, 7201 sayılı Tebliğat Kanunu ve Tebliğat Tüzüğü'nde açıklanan usule uygun tebliğat yapılması ile vakıf olabilecektir. Görüldüğü üzere, taraf teşkili sadece davanın açılması aşamasında değil, yargılamanın diğer aşamalarında da önem taşımaktadır.” Y. 11. HD, E. 2011/11-554, K. 2011/684, T. 23.11.2011 (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 23.04.2016).

¹⁰⁹ Güven, s. 232.

¹¹⁰ BGH 22.11.1997, NJW 1997, 2051; OLG Köln 06.10.1994, NJW-RR 1995, 446; Linke RIW 1986, 410; Nagel IPRax 1982, 6 (Naklen: Karaaslan / Karaaslan, s. 130).

¹¹¹ RG: 19.2.1959/10139.

¹¹² RG: 15.1.2012/28184.

¹¹³ RG: 19.1.2013/28533

tebligat ilgili sözleşmeye uygun şekilde yapılmalıdır aksi takdirde usulüne uygun yapılmış bir tebligattan söz edilemeyecektir. İki veya çok taraflı sözleşmeye üye olmayan devletteki bir kişiye yapılacak tebligatta ise Tebligat Kanunu, onun uygulanmasına yönelik çıkarılan yönetmelik ve Adalet Bakanlığı tarafından yayınlanan genelgelere göre yapılacaktır.

F. Tanıma Ve Tenfiz Davalarında İspat Yükü Ve Deliller

1. İspat Yükü

Tanıma veya tenfiz davalarında, tanıma ve tenfiz ön şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini hangi tarafın ispat edeceği konusunda MÖHUK'ta ve HMK'da özel bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak MÖHUK tanıma ve tenfiz engellerinin göz önüne alınması için davalı tarafın itirazını aramıştır (MÖHUK m. 55/2).

a. Tanıma ve Tenfizin Ön Şartları Bakımından

Tanıma veya tenfiz için aranan ön şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini hâkim re'sen inceler ve bu şartlardan birinin ya da tamamının bulunmadığını taraflardan birinin öne sürmesine gerek yoktur¹¹⁴. Tanıma veya tenfizin esasa ilişkin şartları ise tahdidi olarak sayılmıştır ve bu şartlardan bir kısmının gerçekleşip gerçekleşmediğini hâkim re'sen göz önüne almak zorundadır¹¹⁵.

Hâkimin re'sen göz önüne almak zorunda olduğu durumlarda ispat ve delil ikame yükü taraflara yüklenip yüklenemeyeceği hususu doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş, re'sen araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda ispat yükünün taraflara yüklenemeyeceği yönündedir¹¹⁶. Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise ispat yükü re'sen araştırma ilkesinin geçerli olduğu davalarda da uygulanacaktır¹¹⁷.

Yabancı mahkeme kararların tanınması veya tenfizinde re'sen araştırma ilkesinin kabul edilmesinin sonucu olarak taraflardan birine bu

¹¹⁴ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 109.

¹¹⁵ Aygül, s. 90-91.

¹¹⁶ Taşpınar, Sema, Medeni Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri, Ankara, 2001, s. 169; Nomer, s. 507.

¹¹⁷ Umar, Bilge / Yılmaz, Ejder, İspat Yükü, İstanbul, 1980, s. 18; Yıldırım, M. Kamil, Bankacılık Kanunu Gereğince Açılan Şahsi Sorumluluk Davasında İspat Yükü Kuralı Hakkında Düşünceler, Haluk Konuralp Anısına Armağan, Ankara, 2009, C. I, s. 1304.

şartların gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda ispat yükü yüklenemeyeceği yönündeki görüş kabul edilse bile, tenfiz şartlarının oluşup oluşmadığı hususunda kesin bir sonuca varılamadığı zaman bu belirsizliğin hangi taraf aleyhine sonuç doğuracağı çözüme kavuşturulması gereken bir mesele olarak kalacaktır¹¹⁸. Bu sebeple, tarafların tanıma veya tenfiz için aranan şartların gerçekleşip gerçekleşmediği hususunu ispat etmek zorunda olmadığını kabul etsek bile, tanıma ve tenfiz şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda hâkimin kesin bir karara varamadığı durumlarda tanıma-tenfiz talebinin kabulüne karar veremeyeceği için davacının tanıma ve tenfiz şartlarının gerçekleştiği hususunda dolaylı olarak ispat ve delil ikame yükü altında olduğunu kabul edebiliriz.

Tanıma veya tenfizin esasa ilişkin şartlarından olan ve kanun gereği hâkimin re'sen incelemekle yükümlü olmadığı aşırı yetki ve savunma haklarına riayet edilmemiş olması şartları söz konusu olduğunda ise bu şartlara aykırılığa davalı tarafından itiraz edilmeli ve ispatlanmalıdır¹¹⁹. Yargılama hukukunun temel ilkelerinden biri olan savunma hakkı ilkesine riayetsizliğin hâkim tarafından re'sen değil de ancak davalının itirazı üzerine dikkate alınabilmesi savunma hakkının mahiyetine uygundur düşmemesi sebebiyle eleştirilmektedir¹²⁰.

b. Tanıma ve Tenfiz Engelleri Bakımından

Tanıma ve tenfizin ön şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin ispatı hususunda MÖHUK'ta herhangi bir düzenleme olmadığına ve bu konuya ilişkin tartışmalara bir önceki başlık altında değindik. Ancak davalı, MÖHUK m. 55/2'ye dayanarak yabancı mahkeme kararının kısmen ya da tamamen yerine getirdiğini veya bu kararın yerine getirilmesine engel bir sebep olduğunu ileri sürerek tanıma veya tenfize itiraz edecekse, bu hususları ispat etmelidir¹²¹. Burada üzerinde durulması gereken husus yabancı mahkeme kararının kısmen ya da tamamen yerine getirildiğine dayanarak tanıma veya tenfize engel olunabilmesi için bu yerine getirmenin yabancı mahkeme kararının verilmesinden sonra yapılmış olması zorunluluğudur. Çünkü yabancı mahkeme kararı verilmeden önce bir yerine getirme gerçekleşmişse bu durum yabancı mahkeme önünde ileri sürülmelidir. Aksi takdirde Türk mahkemesinin bu

¹¹⁸ Aygül, s. 93.

¹¹⁹ Güven, Pelin, Tanıma-Tenfiz, Ankara, 2013, s. 179.

¹²⁰ Huysal, s. 96.

¹²¹ Aygül, s. 97.

yerine getirme olgusunu değerlendirme konusu yapması revizyon yasağının ihlali anlamına gelecektir¹²². Yine aynı sebepten ötürü yabancı mahkeme kararının yerine getirilmesine ilişkin bir engel çıktığı iddiası da ancak bu sebebin yabancı mahkeme kararı verildikten sonra ortaya çıkmış olması durumunda dikkate alınabilecektir. Ayrıca bu tanıma tenfiz engellerinin göz önüne alınabilmesi için kanun davalı tarafın itirazını aramıştır.

2. Deliller

Tanıma veya tenfiz şartlarının gerçekleştiğini veyahut gerçekleşmediğini ispat etmeye çalışan tarafın bu ispat faaliyetini gerçekleştirirken hangi delilleri kullanabileceği hakkında MÖHUK'ta bir hüküm bulunmamaktadır. Çalışmamızın sair kısımlarında da belirtildiği üzere usulî meselelere kural olarak lex fori yani hâkimin hukuku uygulanır. Türk hukukunda ise deliller söz konusu olduğunda kural serbest delil sistemidir¹²³. Yani kanunda sayılmasa bile her şey delil olarak kabul edilebilir.

Tanıma veya tenfiz davalarında ispat faaliyetine ilişkin olarak MÖHUK'ta herhangi bir hüküm bulunmaması ve HMK'da (m. 192) serbest delil sisteminin kabul edilmesinin sonucu olarak, tanıma ve tenfiz davalarında aranan şartların gerçekleştiğini her türlü delil ile ispat edilebileceği kabul edilmelidir. Ancak Yargıtay 11. Hukuk Dairesi verdiği bazı kararlarında tanıma ve tenfiz şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitinin sadece tanınması veya tenfizi istenen yabancı ilam üzerinden yapılması gerektiğini belirtmiştir¹²⁴.

¹²² Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 544.

¹²³ Alangoya, Yavuz / Yıldırım, Kamil / Deren-Yıldırım, Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, 7. Bası, İstanbul, 2009, s. 297.

¹²⁴ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2009 yılında verdiği bir kararında bu durumu açıkça belirtmiştir: “Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, tenfiz mahkemesinin incelemeleri, tenfizi istenilen karar üzerinden yapılmalıdır. Tenfizi istenen kararda yazılı hususlar dışında başka deliller değerlendirilmek suretiyle karar verilemez. Mahkemece, tenfizi istenilen Hannover Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 04.04.2005 tarihli karar üzerinden inceleme yapılarak, taraflar arasındaki ilişkinin ne şekilde nitelendirildiği, bu nitelendirme karşısında verilen kararın MÖHUK'nun 38. maddesi gereğince tenfizine engel bir halin olup olmadığının belirlenmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın bu nedenle davacı yararına bozulması gerekir.” Y. 11. HD, E. 2007/9117, K.

Yargıtay'ın tanıma - tenfiz davalarında delil gösterilmesine ilişkin bu yönde kararlar vermesinin asıl sebebi revizyon yasağıdır. Yargıtay tanıma ve tenfiz şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin ispatı için, tanınması veya tenfizi istenen yabancı mahkeme kararından başka bir delillin sunulmasının ve incelenmesinin revizyon yasağına aykırılık teşkil edeceği görüşündedir.

Kanaatimizce Yargıtay'ın bu görüşü hatalıdır. Çünkü tanıma veya tenfiz şartlarının oluşup oluşmadığı her durumda tanınması veya tenfizi istenen yabancı mahkeme ilamına bakılarak belirlenemez. Örneğin: Kararın verildiği ülke ile Türkiye arasında akdi, fiili veya hukuki karşılıklılığın bulunup bulunmadığı yabancı mahkeme ilamı incelenerek belirlenebilecek bir husus değildir. Aynı şekilde tarafların savunma haklarının ihlal edilip edilmediği sadece yabancı mahkeme ilamına bakılarak çoğu kez tespit edilemeyecektir. Bu sebeplerden ötürü, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi şartlarının oluşup oluşmadığının ispatı konusunda, tanıma veya tenfiz şartlarının varlığının olup olmadığı hususunun denetlenmesi sınırları içerisinde kalmak kaydıyla Türk usul hukukunda geçerli olan delil serbestisi sistemi uygulanmalıdır. Çünkü bu durumda yabancı mahkeme kararının temelini oluşturan maddi vakıalar, maddi veya usul hukuku hükümleri tetkik edilmemektedir yani Türk hukukunda da kabul edilen revizyon yasağı ihlal edilmiş olmamaktadır.

2009/3863, T. 31.03.2009 (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 22.04.2016).; Aynı yönde diğer bir karar: *Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, tenfiz mahkemesinin incelemeleri tenfizi istenilen karar üzerinden yapılmalıdır. Tenfizi istenen kararda yazılı hususlar dışında başka deliller değerlendirilmek suretiyle karar verilemez. Mahkemece, tenfizi istenilen Essen Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 09.04.2003 tarihli kararının tamamının metni getirtilip inceleme yapılarak, taraflar arasındaki ilişkinin ne şekilde nitelendirildiği, bu nitelendirme karşısında verilen kararın MÖHUK'nun 38. maddesi gereğince tenfizine engel bir olup olmadığının belirlenmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın bu nedenle davacı yararına bozulması gerekmiştir.* Y. 11. HD, E. 2008/6098, K. 2009/10392, T. 12.10.2009 (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 22.04.2016).

G. Tanıma ve Tenfiz Davalarında Alınacak Harç ve Teminat

1. Harç

Harç, “devletin yargı organlarının gördüğü adalet hizmeti sebebiyle belli tutar ve oranlarda, harç pulu yapılandırılmak suretiyle aldığı para” olarak tanımlanmaktadır¹²⁵. Yargılama harçlarının türleri, tutarları ve oranları 492 sayılı Harçlar Kanunu (HK)¹²⁶ ile düzenlenmiştir. Harçlar başvurma harcı, karar-ilam harcı ve celse harcı olmak üzere üçe ayrılır. Başvurma harcı dava açılırken alınır ve maktu şekilde belirlenir. Karar ve ilam harcı ise davanın türüne göre maktu veya nisbi olarak belirlenebilir. Tanıma veya tenfiz davaları açılırken de davacı taraf belli miktarda harç ödemek zorundadır. Tanıma ve tenfiz davaları için ödenecek harçlar, Harçlar Kanunu madde 4’te düzenlenmiştir. Yabancı bir mahkeme tarafından verilen ilamların tenfizi için açılacak davalardan, bu ilamlarda hükmolunmuş şeyin değeri, nevi ve mahiyetine göre (1) sayılı tarife gereğince harç alınır (HK m. 4). İlgili tarifeye göre ise konusu belli bir değerle ilgili bulunan uyuşmazlıklarda nisbi harç alınacaktır. Ancak eda hükmü içermeyen davalarda ise maktu harç alınacaktır.

Ancak konusu para ile ölçülebilen davaların tenfizine ilişkin dava açıldığı zaman harcın nasıl belirleneceği konusunda Yargıtay’ın farklı kararları bulunmaktadır¹²⁷. Yargıtay’ın bazı daireleri tenfiz davasının hukuki niteliğini tespit davası olarak belirledikleri için harcın maktu harç olması gerektiğini söylemektedirler¹²⁸. Buna karşılık bazı daireler ise harcın nisbi harç ödenmesi gerektiği yönünde kararlar vermişlerdir¹²⁹.

Yargıtay’ın uygulamasındaki bu farklılığın sebebi tenfiz davalarının hukuki niteliğinin tam olarak belirlenememiş olmasıdır. Doktrinde tenfiz davalarının niteliği hakkında üç ayrı görüş bulunmaktadır. Tenfiz davalarının ve tenfiz davası sonucunda verilecek kararın hukuki niteliği hakkındaki ilk görüşe göre, bu davalar sonucu verilen karar ne bir tespit hükmü ne de icrai bir hükümdür, tenfiz kararının yenilik doğurucu bir karar olduğu yönündedir¹³⁰. Diğer bir

¹²⁵ Pekcanitez / Özkes / Atalay, Ders Kitabı, s. 597.

¹²⁶ RG: 17.07.1964/ 11756.

¹²⁷ Aygül, s. 86.

¹²⁸ Y. 11. HD, E. 2009/3799, K. 2010/11271, T. 4.11.2010; Y. 11. HD, E. 2009/1307, K. 2010/12619, T. 07.12.2010 (Aygül, s. 86).

¹²⁹ Y. 3. HD, E. 2008/12906, K. 2008/15378, T. 22.9.2008 (Aygül, s. 87).

¹³⁰ Nomer, Devletler Hususi Hukuku, s. 482.

görüş ise bu dava sonucunda verilecek kararın hem tespit hem de icrai nitelik taşıdığıdır¹³¹. Bu konu hakkındaki üçüncü bir görüşe göre ise tenfiz davası, iç hukukta düzenlenmiş olan, eda, tespit ve inşai davalardan hiçbirisine dâhil olmayan kendine özgü bir dava çeşidi olduğu yönündedir¹³².

Tenfiz davalarını eda davası olarak kabul edersek alınacak harcın nisbi harç olması gerekecektir. Buna karşılık tenfiz davalarını tespit davası olarak kabul edersek alınması gereken harcın kural olarak maktu harç olması gerekecektir.

Ancak bu tartışmaları bir kenara koyacak olursak, tenfiz davalarının hukuki niteliği tespit davası olarak kabul edilse bile alınması gereken harç, HK m. 4'e göre, yabancı mahkeme kararında hükmolunan dava konusu şeyin değeri üzerinden alınacak olan nisbi harç olacaktır. Aksi uygulama HK m. 4'e açık aykırılık oluşturacaktır.

Burada unutulmaması gereken husus, tenfiz davalarında alınacak harca ilişkin tartışmaların sadece dava konusunun para ile ölçülebilen durumlarda geçerli olacağıdır. Çünkü konusu para ile ölçülemeyen davalarda alınacak harç kanun hükmü gereği zaten maktu harç olacaktır (HK m. 4).

Tanıma ve tenfiz davasına konu olan yabancı mahkeme kararı, asıl kararın alındığı yabancı mahkemede açılırken de harç ödenmektedir. Buna ek olarak Türk mahkemeleri önünde tanıma veya tenfiz davasına konu edildiğinde de ayrıca harç alınmaktadır. Bu durumda bir mahkeme kararı için iki ayrı harç alınmış bulunmaktadır. Doktrinde bizim de katıldığımız görüş uyarınca bu durum hakkaniyete uygun değildir, bu durum iç hukuktaki düzenlemeler ve uluslararası antlaşmalarla çözüme kavuşturulması gereken bir meseledir¹³³.

2. Teminat

Türk hukukunda teminat konusu hem HMK'da hem de MÖHUK'ta düzenlenmiştir. Türk vatandaşlarının davada teminat yükümlülüğüne ilişkin hükümler HMK'da düzenlenmişken, yabancıların dava açarken teminat göstermesine ilişkin hususlar MÖHUK m. 48 ve

¹³¹ Sakmar, s. 144 vd.

¹³² Tiryakioğlu, Bilgin, Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi, Ankara 1996, s. 88.

¹³³ Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 544; Aygül, s. 89.

uluslararası iki veya çok taraflı antlaşmalarla düzenlenmiştir. İlgili ayrıma göre değerlendirme yapmak gerekirse:

1) Türk mahkemelerinde dava açan veya davaya müdahil olan yabancıların teminat gösterme yükümlülüğü uluslararası sözleşmeler ve MÖHUK'un 48. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre Türk mahkemelerinde dava açan, davaya katılan veya icra takibinde bulunan *yabancı gerçek ve tüzel kişiler*, yargılama ve takip giderleriyle karşı tarafın zarar ve ziyanını karşılamak üzere mahkemenin belirleyeceği teminatı göstermek zorundadır. Ancak maddenin 2. fıkrasında mahkemenin dava açanı, davaya katılanı veya icra takibi yapanı karşılıklılık esasına göre teminattan muaf tutacağını belirtmiştir. Bu karşılıklılık uluslararası sözleşme ile sağlanacaktır. Teminat ilişkin uluslararası sözleşmelerle davayı açan yabancı kişi teminattan muaf tutulabileceği gibi, uluslararası alanda yapılmış adli yardım antlaşmaları çerçevesinde de teminattan muaf tutulabilir.

2) Türk mahkemelerinde tanıma ve tenfiz davası açan Türk vatandaşları için ise 6100 sayılı HMK'nın 84. ve 85 maddeleri uygulanacaktır. İlgili maddelere göre, şu hâllerde davalı tarafın muhtemel yargılama giderlerini karşılayacak uygun bir teminat gösterir:

- Türkiye'de mutad meskeni olmayan Türk vatandaşının dava açması, davacı yanında davaya müdahil olarak katılması veya takip yapması.
- Davacının daha önceden iflasına karar verilmiş, hakkında konkordato veya uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırma işlemlerinin başlatılmış bulunması; borç ödemediği aciz belgesinin varlığı gibi sebeplerle, ödeme güçlüğü içinde bulunduğu belgelenmesi.
- Davanın görülmesi sırasında teminatı gerektiren durum ve koşulların ortaya çıkması hâlinde de mahkeme teminat gösterilmesine karar verir.
- Mecburi dava ve takip arkadaşlığında teminat gösterme yükümlülüğü, bu yükümlülüğün tüm davacılar bakımından mevcut olması hâlinde doğar.

Ancak bazı durumlarda hâkim Türk vatandaşını teminat vermektен alıkoyabilir. Bu haller ise şunlardır:

- Davacının adli yardımdan yararlanması.

- Davacının, yurt içinde istenen teminatı karşılamaya yeterli taşınmaz malının veya aynı teminatla güvence altına alınmış bir alacağının bulunması.
- Davanın, sırf küçüğün menfaatlerini korumaya yönelik olarak açılmış olması.
- İlama bağlı alacak için ilamlı icra takibi yapılmış olması.

Nasıl ki yabancılık unsuru içermeyen bir davada teminat dava şartı ise MÖHUK'ta yer alan teminat konusu da dava şartı olarak dikkate alınacaktır¹³⁴.

H. Tanıma ve Tenfiz Kararlarının Etkisi

1. Tanıma Kararı

Yabancı mahkeme kararının tanınması onun tanındığı ülkenin yargısında etki doğurması anlamına gelir. Tanınan yabancı mahkeme kararları Türk hukukunda kesin hüküm ve kesin delil olmak üzere iki ayrı etkiye sahip olur. Türk hukuku tanıdığı mahkeme kararının maddi anlamda kesin hüküm etkisini kabul etmiş sayılır yani; yabancı mahkeme kararları artık Türk hukukunda maddi anlamda kesin hüküm etkisine sahip kararlarla aynı özelliği gösterir¹³⁵.

Yabancı mahkeme kararlarının içeriğinin belirlenmesi hakkında Türk mahkemelerinin herhangi bir etkisi yoktur; yani yabancı mahkeme kararında yer alan hüküm fıkrası kararı veren devletin hukukuna göre belirlenir ve yorumlanır¹³⁶. Yabancı mahkeme kararını veren ülkenin hukuku kararın maddi ve şahsi kapsamını tespit eder. Bununla beraber yabancı mahkeme kararlarına, Türk mahkeme kararlarının sahip olduğu kesin hüküm kuvvetinden daha geniş bir kesin hüküm kuvveti tanınmaz¹³⁷.

MÖHUK'ta sayılan şartları taşımayan yabancı mahkeme kararların tanınma talepleri mahkemelerce reddedilir. Tanıma talebi reddedilen kararın Türk hukukunda nasıl bir sonuç doğuracağı hakkında

¹³⁴ Doğan, İzzet, Milletlerarası Aile Hukuku ve Milletlerarası Usul Hukuku, Ankara, 2010, s. 97.

¹³⁵ Nomer, Devletler Hususi Hukuku, s. 480.

¹³⁶ Bu konudaki teoriler için bkz. Karaaslan / Karaaslan, s. 122-123.

¹³⁷ Nomer, Devletler Hususi Hukuku, s. 472.

açık bir düzenleme yoktur ancak tanınma talebi reddedilen yabancı mahkeme kararının Türk hukukunda takdiri delil olarak değerlendirileceği kabul edilmektedir¹³⁸.

Yabancı mahkeme kararının kesin hüküm ve kesin delil etkisinin ne zaman doğuracağı hakkında 2675 sayılı MÖHUK'ta herhangi bir hüküm yoktu ve bu boşluk belirsizliğe yol açıyordu. O dönemde doktrindeki görüşler çoğunlukla tanıma davasına konu olan kararın tanındığı andan itibaren değil kararın verildiği ülkede kesinleştiği andan itibaren sonuçlarını doğuracağı yönündeydi yani tanıma kararı geriye etkili olduğu kabul ediliyordu¹³⁹. MÖHUK bu konudaki belirsizliğe son verecek bir düzenleme yapmıştır. Kanununun 59. maddesine göre yabancı ilâmın kesin hüküm veya kesin delil etkisi yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade edecektir. MÖHUK, 2675 sayılı MÖHUK dönemindeki doktrindeki görüşlere uygun bir düzenleme yapmıştır ve belirsizliği ortadan kaldırmıştır.

2. Tenfiz Kararı

Çalışmamızın bir önceki başlığında bahsedildiği gibi tanıma kararı Türk hukukunda tanınan karar açısından iki ayrı etki doğurur. Bunlardan ilki kesin hüküm etkisi ikincisi ise kesin delil etkisidir. Tenfiz kararı ise bu iki etkiye ek olarak bünyesinde bir etki daha barındırır o da icra kabiliyetidir. Eda hükmü içeren bir yabancı mahkeme kararının tanınması ona icra kabiliyeti kazandırmaz, yabancı mahkeme kararının Türk hukukunda kesin hüküm ve kesin delil etkisinin yanında icra kabiliyetinin de olması isteniyorsa usulüne uygun bir tenfiz kararı alınmalıdır.

¹³⁸ Yargıtay 2001 yılında verdiği bir kararında bu hususu değerlendirme konusu yapmıştır: “Yabancı mahkeme ilamının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilamın tenfiz şartlarını taşıdığı mahkemeye tespitine bağlıdır. Davacının istemi haksız fiilden doğan alacağın tahsiline ilişkin olduğuna göre bu bir eda davasıdır. Eda davası ne tenfiz ne tanımadır. Eda davasında davacı tanınmamış ve tenfizi istenmemiş yabancı mahkeme ilamına takdiri delil olarak dayanabilir. Usul Yasasında açıklandığı şekilde bu tür delil diğer delillerle birlikte takdir edilir ve değerlendirilir. Dava konusu olayda da davacı, yabancı mahkeme ilamına takdiri delil olarak dayandığından, işin esasına girilerek hasil olacak sonuç dairesinde bir karar verilmelidir.” Y. HGK, E. 2001/4-962, K. 2001/750, T. 24.10.2001 (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 25.04.2016).

¹³⁹ Çelikel, s. 332.

MÖHUK uyarınca yabancı mahkeme kararının tenfizi için Türk mahkemesine başvurulduğunda, Türk mahkemesi dosyayı inceledikten sonra yabancı mahkeme kararının tamamen tenfizine, kısmen tenfizine veya tenfiz talebinin reddine karar verebilir (m. 56). Tanımda olduğu gibi tenfizde yabancı mahkeme kararının etkisi hüküm fıkrası ile sınırlıdır. Bu sebeple hüküm fıkrası şüphe edilmeyecek şekilde açık olmalıdır. Yorum yoluyla karar verilemez¹⁴⁰.

Yabancı mahkeme kararının hüküm fıkrasında yer almayan taleplerin tenfizine karar verilemez. Tenfiz edilen bir yabancı mahkeme kararı ise Türk mahkemelerinde alınmış bir eda hükmü gibi sonuç doğurur yani ilamlı icraya konu olabilir.

Türk mahkemelerince tenfiz kararı verildiği anda geçmişe etkili olarak yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren etki eder (MÖHUK m. 59).

Tanıma başlığı altında değindiğimiz diğer hususlar kanun gereği tenfiz içinde aynen geçerli olacaktır.

I. Tanıma ve Tenfiz Davalarında Zamanaşımı

Zamanaşımı¹⁴¹, bir hakkının kanunda belirtilen süreler içinde kullanılmaması halinde usul hukukunca öngörülen biçimde ileri sürülmek koşuluyla o hakkın kullanılmasını engelleme olanağı veren bir hukuki savunma yoludur. Zamanaşımı var olan hakkı ortadan kaldırmaz sadece hakkın talep edilebilirliğini ortadan kaldırır.

Milletlerarası özel hukukunda ise zamanaşımı terimi kullanıldığında bu kavram dört ayrı duruma ilişkin olabilir. Bunlar:

- Türk mahkemesinin önüne gelen yabancılık unsuru içeren ve esastan çözülmesi gereken bir davada, bu davaya uygulanacak zamanaşımı hükümleridir. Bu durum kanunlar ihtilafını ilgilendiren bir meseledir ve MÖHUK m. 8 bu durumu düzenlemiştir.
- İkinci ihtimal Türk mahkemesine tanınması veya tenfizi için başvuru kararın, bu tanıma veya tenfiz talebinde bulunma

¹⁴⁰ Güven, s. 210.

¹⁴¹ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Bası, Ankara, 2015, s. 94 vd.

süresine ilişkin bir zamanaşımı kuralı olup olmadığıdır. Tanıma ve tenfiz davalarında zamanaşımı başlığı adı altında asıl ele alacağımız husus budur.

- Üçüncü ihtimal ise Türk mahkemelerince tenfiz edilen yabancı mahkeme kararlarının icraya konması için bir zamanaşımı süresinin öngörülüp öngörülmediğidir. Tenfiz edilen yabancı mahkeme kararı Türk mahkemelerince verilen ilam niteliğinde olur. Dolayısıyla Türk mahkemelerince verilen ilamların icrasına ilişkin hükümlere tabi olur. Türk hukukunda ilamların icrası için öngörülen zamanaşımı süresi 10 yıldır (İİK m. 39). Tenfiz edilen yabancı mahkeme kararı da Türk mahkemelerince verilen bir ilam niteliğinde olduğu için 10 yıllık zamanaşımı süresine tabidir¹⁴².

¹⁴² Yargıtay bazen bu kavramları birbirine karıştırmakta ve hatalı kararlar vermektedir: “*Sair temyiz itirazları yerinde değil ise de;*

5718 sayılı MÖHUK.nun 57. maddesine göre, tenfizine karar verilen yabancı ilamlar Türk Mahkemelerinden verilmiş ilamlar gibi icra olunur. Ayrıca, aynı Yasanın 8. maddesine göre, zamanaşımı, hukuki işlem ve ilişkinin esasına uygulanan hukuka tabidir.

Somut olayda borçlu aleyhinde Alman Hagen Bölge Mahkemesinin 11.07.1995 tarih -6 0 511/94 sayılı ilamı ile 20.000 DM'nin faiziyle tahsiline ilişkin verilen hükmün, Ankara 11. Asliye Hukuk Mahkemesinin 16.6.2009 tarih ve 2009/92 Esas, 255 sayılı kesinleşmiş ilamı ile tanıma ve tenfizine karar verildiği, 17.02.2012'de ilamların icrası yolu ile takip talebinde bulunduğu ve örnek 4-5 numaralı icra emriyle toplam 23.499,08 TL'nin tahsilinin talep edildiği, borçlunun ilamın zamanaşımına uğradığı, borca ve faize itirazı ile bir kısım şikayetleri üzerine, mahkemece zamanaşımı itirazı incelenmeden ilamın infaz kabiliyetinin ve belirli bir alacak miktarının bulunduğu gerekçesiyle itiraz ve şikayetlerin reddine karar verildiği görülmektedir. Bu durumda mahkemece yukarıda yazılı ilkeler uyarınca ilamda belirtilen hukuki ilişkinin esasının tabi olduğu hukukun tespit edilmesi ve o hukuk kurallarına göre ilamda yazılı alacağın zamanaşımına uğrayıp uğramadığının belirlenmesi buna göre sair itirazlar incelenerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizdir.” Y. 8. HD, E. 2012/5781 K. 2012/5961 T. 21.6.2012, Güven, s. 215. Yargıtay bu kararında kararın verildiği ülkede ilamların icrasına ilişkin zamanaşımı süresini dikkate alıp karar verilmesi gerektiğini söylemesi gerekirken, hukuki işlemin esasına uygulanan hukuktaki ilamların icrasına ilişkin zamanaşımı süresine bakılmasını söylemesi hatalı olmuştur.

- Dördüncü ihtimal ise tanınmasına veya tenfize karar verilen yabancı ilamlara dayanılarak Türk mahkemelerinde açılacak davalarda zamanaşımı süresinin hangi andan itibaren işlemeye başlayacağıdır.

Birinci ihtimal, Türk hâkiminin önüne gelen ve yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıkta dava konusuna uygulanacak zamanaşımı süresinin ne olacağıdır. Bu konu MÖHUK m. 8'de düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre zamanaşımı, hukukî işlem ve ilişkinin esasına uygulanan hukuka tâbidir.

İkinci ihtimal ise, Türk mahkemelerinde tanıma veya tenfiz davasının açılması konusunda geçerli olan zamanaşımı süresinin ne kadar olduğudur. Türk hukukunda bu konuya ilişkin bir düzenleme yoktur yani MÖHUK yabancı mahkeme kararının verildiği tarihten itibaren hangi süre içerisinde Türk mahkemeleri önünde tanıma ve tenfiz davası açılmasına ilişkin hüküm içermemektedir¹⁴³. Türk mahkemeleri önünde tanıma davasına konu olacak tespit ve inşai hükümler içeren yabancı mahkeme kararları kural olarak zamanaşımına uğramazlar¹⁴⁴. Ancak icra kabiliyeti bulunan yani Türk mahkemelerin önünde tenfiz talebinde bulunulacak olan kararların tenfiz edilebilmesi için kesin ve icra edilebilir nitelikte olmalıdır. Doktrinde *kararın verildiği ülke hukukunda ilamların icrası* için bir süre öngörülmüşse o süre içerisinde yabancı mahkeme kararının Türk mahkemelerin önünde tenfiz davasına konu edilmesi gerektiği aksi halde yani kararın verildiği ülke hukukunda ilamların icrası için öngörülen süre geçtikten sonra, kararın icra edilebilirlik veya kesinlik vasfını yitireceği ve bu yüzden artık Türk mahkemeleri önünde tenfiz davasına konu edilemeyeceği söylenmektedir¹⁴⁵. Buna gerekçe olarak verildiği ülkede artık icra edilemeyen bir ilamın Türk mahkemeleri

¹⁴³ Kanunda hüküm bulunmamasından dolayı Yargıtay zamanaşımı hususunda hangi hukukun dikkate alınacağı konusunda çelişkili kararlar vermiştir. Kararın verildiği ülkede ilamların icrası için öngörülmüş sürenin dikkate alınacağına ilişkin karar için bkz. Y. 11. HD, E. 1989/383, K. 1998/3945, T. 28.5.1998. İlgili ilamın zamanaşımına uğrayıp uğramadığı hususunun tespiti için Türk hukukundaki zamanaşımı sürelerin dikkate alınacağına ilişkin karar için bkz. Y. 2. HD, E. 2011/10335, K. 2012/4239, T. 29.2.2012.

¹⁴⁴ Güven, s. 214.

¹⁴⁵ Şanlı, Cemal, Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, 5. Bası, İstanbul, 2013, s. 241-242; Şanlı / Esen / Figanmeşe-Ataman, s. 519-520; Güven, s. 214-215.

önünde tenfiz davasına konu edilip Türk hukukunda icra edilebilir bir nitelik kazanmasının yerinde olmayacağı gösterilmektedir¹⁴⁶.

Üçüncü ihtimal ise, yabancı mahkeme kararı Türk mahkemelerince tenfiz edildikten sonra ise artık Türk mahkemelerince verilen bir ilam niteliğinde olacağı için Türkiye'de icra edilmesine ilişkin zamanaşımı süreleri Türk hukukunda ilamların icrası için öngörülen zamanaşımı sürelerine göre belirlenecektir. İİK m. 39'a göre ilamların icrası için öngörülen zamanaşımı süresi 10 yıldır.

Bu başlık altında son olarak incelememiz gereken husus (dördüncü ihtimal) ise tanınmasına veya tenfizine karar verilen yabancı ilamlara dayanılarak Türk mahkemelerinde açılacak davalarda zamanaşımı süresinin hangi andan itibaren işlemeye başlayacağıdır. Yabancı mahkeme kararına istinaden Türk mahkemesinde o yabancı mahkeme kararına dayalı ancak konusu farklı bir dava pek tabii açılabilir. Bu konuya ilişkin örnek vermek gerekirse, boşanma kararına istinaden açılacak maddi ve manevi tazminat davaları, boşanma kararı verildikten sonra 1 yıl içerisinde açılmalıdır (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu¹⁴⁷ m. 178). Yabancı bir devlet mahkemesi önünde taraflar boşanmış olsun acaba bu boşanmaya dayalı maddi ve manevi tazminat talepleri Türk mahkemeleri önünde ileri sürecek olsunlar acaba bu 1 yıllık zamanaşımı süresi ne zaman başlayacaktır? Eğer MÖHUK m. 59'a dayanırsak yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren 1 yıl içerisinde dememiz gerekir bu ise hem hak kayıplarına neden olur hem de tanıma tenfiz mantığıyla bağdaşmaz. Dolayısıyla doktrinde bu davalara ilişkin zamanaşımı sürelerinin yabancı mahkeme kararının Türk mahkemeleri önünde tanındıktan veya tenfiz edildikten sonra başlayacağı kabul edilmektedir¹⁴⁸. Yargıtay'ın da uygulaması bu yöndedir¹⁴⁹.

¹⁴⁶ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 321.

¹⁴⁷ RG: 8.12.2001/ 24607.

¹⁴⁸ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 343.

¹⁴⁹ “*Dava, boşanmadan sonra açılan boşanma sebebine dayalı manevi tazminat (TMK m. 174/2) isteğine ilişkin olup, 07.05.2007 tarihinde açılmıştır.*

Boşanma kararı yabancı mahkemece verilmiş, 09.03.2006 tarihinde kesinleşmiştir. Yabancı mahkeme ilamının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilamın tenfiz şartlarını taşıdığına mahkemece tespitine bağlıdır. Tanımada 54. maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uygulanmaz (5718 s. MÖHUK m. 58/1). Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları boşanma hükmünün kesinleşmesinin

üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK m. 178). Yabancı mahkemece verilen boşanma kararı Türkiye'de tanınmadıkça kesin hüküm etkisi doğmayacağına göre, evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava haklarının kullanılabilmesi, yabancı ilamın tanınmış olması halinde mümkündür. O halde Türk Medeni Kanunu'nun 178. maddesindeki bir yıllık zamanaşımı süresi boşanmaya bağlı dava haklarının kullanılabilir hale geldiği tanıma kararının kesinleşmesi tarihinden başlar (2. HD'nin 15.07.2009 tarihli 2008/8466 esas 2009/14071 karar sayılı ilamı). Tanıma kararı 20.01.2009 tarihinde kesinleştiğine göre dava süresindedir. İşin esasının incelenmesi gerekirken yabancı ülkedeki kesinleşme tarihinin esas alınıp davanın zamanaşımı sebebiyle reddi doğru bulunmamıştır." Y. 2. HD, E. 2009/9283, K. 2010/11533, T. 10.06.2010. (Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 344.); Aynı yönde diğer kararlar: "Yabancı mahkemelerce verilmiş ve kesinleşmiş boşanma ilamı hakkında, Türk mahkemelerince tanıma tenfiz kararı verilmedikçe eşler Türk kanunlarına göre boşanmış sayılmayacaklarından, ara dönemde boşanmaya bağlı olarak Türkiye'de açılacak tazminat, nafaka ve mal rejiminin tasfiyesi gibi bazı dava haklarının kullanılması imkânı olmayacaktır. Başka bir anlatımla, bu ara dönemde açılan davaların, davanın görülebilirlik ön koşulu (evlilik devam ettiğinden) gerçekleşmediğinden reddedilmesi gerekecektir. Dairemiz, daha önceki tarihlerde verdiği kararlarda, mal rejiminin tasfiyesine dair alacak davalarında, zamanaşımının yabancı mahkeme ilamının kesinleştiği tarihte başlatılması gerektiğini kabul etmekte idi. Bu görüşün benimsenmesi durumunda; tanıma-tenfiz kararından önceki ara dönemde, taraflar boşanmaya bağlı diğer dava haklarını kullanamayacak, ancak zamanaşımı işlemeye devam edecektir. Zamanaşımı, yabancı mahkeme kararının kesinleştiği tarihte başlayacağından, tanıma tenfiz kararından sonra açılacak davaların zamanaşımı süresinin geçmiş olması sonucuyla karşılaştırılması kaçınılmaz olacaktır. Bu görüş, hak sahibinin haktan yararlanmasına izin vermeden, zamanaşımını başlatmak demektir ki; bu durum, hakkın özüne, hakkaniyete, toplum vicdanına ve adalete aykırıdır. Bu bakımdan Dairece görüş değişikliğine gidilerek, boşanmaya bağlı mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak davalarında zamanaşımının başlangıç tarihinin, yabancı mahkeme ilamıyla ilgili tanıma/ tenfiz kararının kesinleştiği tarih olarak kabul edilmiştir." Y. 8. HD, E. 2015/3525 K. 2015/8509, T. 16.4.2015 (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 24.04.2016); "Dava, boşanmadan sonra açılan boşanma sebebine dayalı maddi ve manevi tazminat (TMK. m. 174/1-2) isteğine ilişkin olup, 14.11.2014 tarihinde açılmıştır.

Boşanma kararı yabancı mahkemece verilmiş 06.02.2013 tarihinde kesinleşmiştir. Yabancı mahkeme ilamının kesin veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilamın tenfizi şartlarını taşıdığı için mahkemece tespitine bağlıdır. Tanımada 54. maddenin birinci fıkrasının (a) bendi

V. TANIMA VE TENFİZ DAVALARINDA VERİLEN KARARLARA KARŞI KANUN YOLLARI

MÖHUK m. 57/2'ye göre tenfiz isteminin kabulü veya reddi hususunda verilen kararların temyizi genel hükümlere tâbidir. Bölge adliye mahkemeleri 5235 sayılı kanunla¹⁵⁰ kurulmuş ve HUMK'ta 2004 yılında 5236 sayılı kanunla yapılan değişiklikle beraber istinaf kanun yolu Türk yargı sistemine girmiştir. Ancak bu kanun değişikliğinin öngördüğü istinaf incelemesinin yapılacağı bölge adliye mahkemeleri fiilen göreve 20.07.2016 tarihinde başlayabilmiştir.

Tanıma veya tenfiz talepleri sonucunda verilen kararlara karşı 20.07.2016 tarihinden önce gidilecek kanun yolu temyiz ve karar düzeltmedir¹⁵¹. Yani bu tarihten önce tanıma veya tenfiz talebi üzerine

uygulanmaz (5718 s. MÖHUK. m. 58/1). Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TMK. m. 178). Yabancı mahkemece verilen boşanma kararı Türkiye'de tanınmadıkça kesin hüküm etkisi doğmayacağına göre, evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava haklarının kullanılabilmesi, yabancı ilamın tanınmış olması halinde mümkündür. O halde Türk Medeni Kanununun 178. maddesindeki bir yıllık zamanaşımı süresi boşanmaya bağlı dava haklarının kullanılabilir hale geldiği tanıma kararının kesinleşmesi tarihinden başlar. (2 HD'nin 15.07.2009 tarihli 2008/8466 esas, 2009/14071 karar sayılı ilamı). Tanıma kararı 15.07.2014 tarihinde kesinleştiğine göre dava süresindedir. İşin esasının incelenmesi gerekirken, yabancı ülkedeki kesinleşme tarihinin esas alınıp davanın zamanaşımı sebebiyle reddi doğru bulunmamıştır. Y. 2. HD, E. 2015/17493 K. 2015/24688 T. 14.05.2015 (<http://www.kazanci.com>) (E. T: 24.04.2016).

¹⁵⁰ RG: 07.10.2004/25606.

¹⁵¹ GEÇİCİ MADDE 3 – (Ek: 31/3/2011-6217/30 md.)

(1) Bölge adliye mahkemelerinin, 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmî Gazete'de ilan edilecek göreve başlama tarihine kadar, 1086 sayılı Kanunun temyize ilişkin yürürlükteki hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

(2) Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce verilen kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar 1086 sayılı Kanunun 26/9/2004 tarihli ve 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ilâ 454 üncü madde hükümlerinin uygulanmasına devam olunur. (Ek cümle: 1/7/2016-

verilecek kararlara karşı ilk olarak temyiz yoluna sonrasında ise karar düzeltme yoluna başvurulabilecektir. Bu tarihten sonra kanun yoluna başvurulması halinde ise ilk olarak istinaf kanun yoluna sonrasında ise temyiz kanun yoluna başvurulabilecektir. Güncel kanun yolu sistemimizde karar düzeltme yolu mevcut değildir.

A. İstinaf ve Temyiz

HUMK'ta 2004 yılında 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle beraber istinaf kanun yolu Türk yargı sistemine girmiştir. Ancak istinaf kanun yolunun fiilen uygulanmasına 20.07.2016 tarihinde başlanabilmektedir. 5718 sayılı MÖHUK ise 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. MÖHUK yürürlüğe girdiği sırada ortada istinaf kanun yolu fiilen olmadığı için bu konuya ilişkin bir düzenleme MÖHUK'ta yer almamaktadır. MÖHUK kanun yollarına ilişkin maddesinde sadece temyiz kanun yolundan bahsedilmiş ve temyize başvurmanın tenfiz edilen kararın icrasını durduracağını söylemiştir (MÖHUK m. 57).

İstinafa ilişkin bir hükmün MÖHUK'ta bulunmaması tanıma ve tenfiz kararlarına karşı istinaf yoluna gidilmeyeceği anlamına gelmeyecektir. Genel prensip olan MÖHUK'ta düzenleme olmayan konularda HMK'ya bakılacağı, bu başlık altında da göz önüne alınacaktır yani tanıma ve tenfiz kararlarına karşı önce istinaf yoluna gidilecektir. Ancak istinaf kanun yoluna başvuru temyiz yoluna başvurudan farklı olarak icrayı durdurmayacaktır (HMK m. 350). Bu durumda temyiz yolundan daha önceki bir adım olan istinafa başvuru icrayı durdurmayacak, sonraki adım olan temyiz ise icrayı durduracaktır. Bu durumda kanun yollarına başvurunun icrayı durdurup durdurmayacağı hususunda iki kanun yolu arasında bir tutarsızlık olacaktır.

MÖHUK'ta tanıma ve tenfize ilişkin yerel mahkeme kararlarına karşı temyize başvurulabileceğini düzenleyen hüküm göz önüne alındığında, bölge adliye mahkemelerinin fiilen göreve başladığı 20.07.2016 tarihinden sonra da istinaf kanun yoluna başvurmadan direkt olarak temyiz yoluna gidilip gidilemeyeceği sorusu akla gelebilir ancak

6723/34 md.) Bu kararlara ilişkin dosyalar bölge adliye mahkemelerine gönderilemez.

(3) Bu Kanunda bölge adliye mahkemelerine görev verilen hallerde bu mahkemelerin göreve başlama tarihine kadar 1086 sayılı Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

HMK m. 341/5 konuyu özel olarak düzenleyerek bu hususlarda çıkacak tartışmaların önüne geçmiştir¹⁵². HMK m. 341/5'teki “İlk derece mahkemelerinin diğer kanunlarda temyiz edilebileceği veya haklarında Yargıtaya başvurulabileceği belirtilmiş olup da bölge adliye mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere ilişkin nihai kararlarına karşı, bölge adliye mahkemelerine başvurulabilir.” şeklindeki düzenleme göz önüne alındığında Bölge adliye mahkemelerinin kurulmasıyla artık ilk derece mahkemelerinin tanıma ve tenfiz taleplerine ilişkin kararlarına karşı öncelikle istinaf kanun yoluna başvurulacaktır¹⁵³.

Sonuç olarak, tanıma ve tenfiz talepleri sonucunda verilecek kararlara karşı 20.07.2016 tarihinden önce kanun yoluna başvurulmuşsa ilk olarak temyiz yoluna gidilebilecektir. (Miktarı ve değeri 2.190 Türk lirasını geçmeyen kararlara karşı temyiz kanun yoluna gidilemez). Temyiz kanun yoluna başvuru ise kararın icrasını durduracaktır (MÖHUK m. 57/2). 20.07.2016 tarihinden sonra, tanıma ve tenfiz talebi sonucunda verilen kararlara karşı başvurulacak kanun yolu ilk olarak istinaf kanun yoludur (Miktarı ve değeri 1.500 Türk lirasını geçmeyen kararlara karşı istinaf kanun yoluna gidilemez) (HMK m. 341/1, 2). İstinaf kanun yoluna başvurunun icrayı durdurup durdurmayacağı hususunda MÖHUK'ta açık bir düzenleme olmadığı için, HMK'daki istinafın icrayı durdurmayacağı kuralını uygulamak zorunda kalıyoruz¹⁵⁴ (İstisna icranın geri bırakılması kararı alınması). İstinaf kanun yoluna başvurduktan sonra istenilen sonuç elde edilmemişse temyiz kanun yoluna başvurulabilir ve bu başvuru kararın icrasını durdurur ancak miktarı ve değeri 25.000 Türk lirasından aşağı olan kararlara karşı temyiz yoluna gidilemez (MÖHUK m. 57/2; HMK m. 361; m. 362/1-a).

B. Karar Düzeltme

Tanıma ve tenfiz davalarında verilen kararlara karşı karar düzeltme yoluna gidilip gidilemeyeceği hususunda MÖHUK'ta açık bir düzenleme yoktur. Daha önce de ifade edildiği üzere genel prensip MÖHUK'ta usule ilişkin bir konuda hüküm yoksa HMK'ya gitmektir. Buna göre eski kanun yolu sistemine tabi olan davalarda temyiz sonucu verilen kararlara karşı karar düzeltme yoluna gidilebilecektir.

¹⁵² Huysal, s. 97.

¹⁵³ Huysal, s. 97.

¹⁵⁴ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 347.

C. Yargılanmanın Yenilenmesi

Yargılanmanın yenilenmesi sebepleri Türk hukukunda davanın esası hakkında karar verilirken ortaya çıkan esaslı hatalara ilişkindir¹⁵⁵. Yargılanmanın yenilenmesi sebepleri HMK m. 375'te düzenlenmiştir. Ancak yabancı bir mahkemede karar verilirken karara etki eden esaslı hata yapılmış olmasını Türk mahkemelerinde tanıma-tenfiz kararı verilirken veya verildikten sonra dikkate alınamaz çünkü aksi durum revizyon yasağını ihlal eder. Fakat bazı yargılamanın yenilenmesi sebepleri kararın esasına girilmesini gerektirmemektedir bu sebepten dolayı Türk hukukunda da yargılanmanın yenilenmesi sebebi teşkil eder. Buna örnek olarak tanınarak veya tenfiz edilerek Türk mahkemesinden alınmış gibi etki doğuran yabancı mahkeme kararının, Türk mahkemelerince daha önceden verilmiş bir kararla çelişmesini gösterebiliriz¹⁵⁶.

Tanıma veya tenfiz talebi incelenirken yapılan hatalar da yargılanmanın yenilenmesi sebebi oluşturabilir. Örneğin, tenfiz davası vekil veya temsilci olmayan kimselerin huzurunda görülmüş ise bu durum HMK m. 375'e göre yargılanmanın iadesi sebebi oluşturacaktır.

Yabancı mahkemede dava görülürken yapılan ve Türk hukukunda yargılamanın yenilenmesi sebebi olan ağır usul hataları ise Türk mahkemelerinde yabancı bir mahkeme kararının tanıma ve tenfizi istendiğinde Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması sebebiyle reddedilebilecektir¹⁵⁷.

Yabancı mahkeme kararı hakkında kararın verildiği ülkede yargılanmanın yenilenmesi kararı verilmiş karar değişmişse ne olacağı hususunda MÖHUK'ta açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Doktrinde bu durumun Türk yargısı için yargılanmanın yenilenmesi sebebi teşkil etmeyeceği bunun yerine yabancı mahkeme kararının yerine getirilmesine engel bir durum sayılması gerektiği savunulmaktadır¹⁵⁸.

¹⁵⁵ Kuru, s. 602.

¹⁵⁶ Ekşi, Tanıma ve Tenfiz, s. 348.

¹⁵⁷ Bkz. s. 54.

¹⁵⁸ Tiryakioğlu, s. 92-93.

VI. SONUÇ

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfiz usule ilişkin bir meseledir. Milletlerarası özel hukuk alanında yerleşmiş görüşe göre ise usule ilişkin meselelerde yetkili hukuk kuralı olarak *lex fori* yani hâkimin hukukudur.

Türk mahkemelerinde yabancı mahkeme kararının tanınması veya tenfizi talebiyle gelindiğinde Türk mahkemesi hâkiminin usule ilişkin konularda bakması gereken ilk şey tanıma veya tenfiz davasına konu olan mahkeme kararının tanınması veya tenfizi için uluslararası alanda bir sözleşme olup olmadığıdır. Eğer böyle bir sözleşme varsa ve bu iki taraflı veya çok taraflı antlaşmada tanıma ve tenfiz davalarında uygulanacak usule ilişkin hükümler varsa ilk olarak bu hükümler uygulanacaktır. Eğer ki tanınması veya tenfizi istenen mahkeme kararının tanınması ve tenfizine dair bir uluslararası sözleşme yoksa hâkim artık usul *lex fori*ye tabidir kuralını uygulayarak önüne gelen uyuşmazlıkta usule ilişkin meselelerde MÖHUK'u uygulayacaktır. MÖHUK'ta düzenleme bulunmayan hallerde genel kanun niteliğinde bulunan 6100 sayılı HMK uygulanacaktır.

Türk mahkemelerinde tanıma veya tenfiz davası için öngörülen görevli mahkeme asliye mahkemeleridir. Asliye mahkemeleri ifadesi uygulamada bazı problemlere neden olmaktadır. Bir ticari uyuşmazlığa ilişkin yabancı mahkeme kararının tenfizinde acaba görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi mi olacaktır yoksa kanunda geçen asliye ifadesinden sadece asliye hukuk mahkemesini anlayıp davada görevli mahkemeyi asliye hukuk olarak mı kabul etmeliyiz, bu sorun çözüme kavuşturulmalıdır. MÖHUK'un yetkiye ilişkin hükmünde ise ilk olarak davanın tarafları ile ilgili bir yetkili mahkeme tesis etmeye çalışılmıştır eğer davalının yerleşim yeri veya sakin olduğu yer şartları sağlanamıyorsa, tanıma ve tenfiz davaları için Türkiye'de mutlaka bir yetkili mahkeme bulundurmak amacıyla Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerini seçimlik olarak yetkili kılınmıştır.

Tanıma ve tenfiz davalarında teminata ilişkin meselelerde genel uygulamayla aynı doğrultuda Türk vatandaşı ile yabancı ülke vatandaşları arasında ayrıma gidilmiştir. Türk vatandaşlarının teminat yükümlülüğüne ilişkin kurallar HMK'da, yabancı ülke vatandaşlarının tanıma veya tenfiz davaları açarken göstermesi gereken teminat için MÖHUK'ta düzenleme yapılmıştır. Bu ikili ayrım yerine tanıma ve tenfiz davalarında MÖHUK'a konulacak bir hükümlerle teminata ilişkin tek bir düzenleme yapılmasının

yerinde olacağı görüşündeyiz. Bu şekilde tanıma ve tenfiz davaları açılırken gösterilecek teminat konusunda birlik sağlanacaktır.

Tanıma veya tenfiz davaları sonucunda verilen kararlara karşı MÖHUK ve HMK taraflara kanun yoluna gitme imkânı tanımıştır. Tanıma veya tenfiz talebi sonucunda verilen kararlara karşı 20.07.2016 tarihinden önce kanun yoluna başvurulmuşsa gidilecek ilk yol temyiz yoludur ve temyiz yoluna başvuru kararın icrasını durduracaktır. Temyiz yoluna başvurudan sonra gidilecek bir sonraki yol ise karar düzeltme yolu olacaktır. 20.07.2016 tarihinden sonra, tanıma ve tenfiz talebi sonucunda verilen kararlara karşı başvurulacak kanun yolu ilk olarak istinaf kanun yoludur. İstinafa başvurunun kararının icrasını durdurup durdurmayacağı hususunda açık bir hüküm yoktur. MÖHUK'ta açık hüküm bulunmayan hallerde HMK uygulanacağından istinafa başvuru kararın icrasını durdurmayacaktır ancak sonrasında temyize gidildiğinde kararın icrası duracaktır. Buna karşılık tutarsız bir uygulamanın önüne geçmek adına MÖHUK'a HMK'ya tanıma ve tenfiz davaları sonucunda istinaf yoluna başvurulduğunda kararın icrasının duracağı yönünde bir hüküm koymanın isabetli olacağı görüşündeyiz.

KAYNAKÇA

- ALANGOYA, Yavuz / YILDIRIM, Kamil / DEREN-YILDIRIM, Nevhis: Medeni Usul Hukuku Esasları, Beta Yayınevi, 7. Bası, İstanbul, 2009.
- ARAT, Tuğrul: Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi, AÜHFD, S: 1-4, Ankara, 1964, s. 421-422.
- AYGÜL, Musa: Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Davalarında Bazı Usul Hukuku Problemleri, MHB, C: 31, S: 2, T. 2011, s. 83-121.
- COŞAR, Vedat Ahsen: 2675 Sayılı Yasa ve Bu Yasa Anlamında Tanıma, Ankara Barosu Dergisi S: 2, T. 1984.
- CUMALIOĞLU, Emre: Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Bakımından Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisi, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 3, S: 2, T. 2008, s. 431-448.
- ÇELİKEL, Aysel / ERDEM, B. Bahadır: Milletlerarası Özel Hukuk, Beta Yayınevi, 14. Bası, 2016.
- ÇELİKEL, Aysel: Yeni Kanuna Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfiz Şartları, MHB, C: 2, S: 2, T. 1982, s. 7-13.
- ÇELİKEL, Aysel / ŞANLI, Cemal / ÖZTEKİN, Günseli / ERDEM, Bahadır / ATAMAN, İnci / GİRAY, Kerem: Milletlerarası Özel Hukuk Sözleşmeleri, Beta Yayınevi, II. CİLT, İstanbul, 2005.
- ÇELİKEL, Aysel: Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul, 1987.
- DEMİR-GÖKYAYLA, Cemile: Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizde Kamu Düzeni, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.

DOĞAN, İzzet: Milletlerarası Aile Hukuku ve Milletlerarası Usul Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.

DOĞAN, Vahit: Milletlerarası Özel Hukuk, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2013.

EKŞİ, Nuray: Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi (Tanıma ve Tenfiz), Beta Yayınevi, İstanbul, 2013.

EKŞİ, Nuray: Yabancı Mahkemenin Aşırı Yetkisinin Tenfiz Mahkemesi Tarafından Denetlenmesi (5718 sayılı MÖHUK m. 54/b), İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C: 9 S: 2 T. 2010, s. 25-70.

EKŞİ, Nuray: Yabancı Boşanma Kararının Türkiye'de Tanınması Davasının Mirasçılar Tarafından Açılabilmesine İlişkin Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 3.4.2012 Tarihli Kararının Değerlendirilmesi (Karar Değerlendirmesi), MHB, C: 32, S: 1, T. 2012, s. 33-50.

EKŞİ, Nuray: 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'a İlişkin Yargıtay Kararları (Kararlar), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.

EKŞİ, Nuray: Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, Beta Yayınevi, 2. Bası, İstanbul, 2000.

EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, 19. Bası, Ankara, 2015.

ERTAŞ, Şeref: Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı) C: 3 S: 1-4 T: 1987, s. 395-396.

ESEN, Emre: Alman Hukukunda İhtarlı Basit Dava Usulü (Mahnverfahren) Çerçevesinde Verilen Kararların Türk Hukukunda Tenfizi, MHB, C:27, S:1-2, T. 2007, s. 21-80.

GÜVEN, Pelin: Tanıma-Tenfiz, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

Mehmet KÖLE

HUYSAL, Burak: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler Işığında Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Konusunda Bazı Tespitler, MHB, C: 32, S: 1, T. 2012, s. 75-101.

KARAASLAN, Erol / KARAASLAN, Varol: Alman ve Türk Hukukuna Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması, Adalet Dergisi, S: 22 T. 2005, s. 121-143.

KARSLI, Abdürrahim: Medeni Muhakeme Hukuku, Alternatif Yayıncılık, 4. Bası, İstanbul, 2014.

KURU, Baki: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Legal Kitapevi, 2015.

NAZIKOĞLU, Işık: Yabancı Memleket Mahkemelerinden Verilen Kararların Tanınması ve Tenfizi, AÜHFD, S: 3-4, C: 7, Ankara, 1950 s. 468-500.

NOMER, Ergin: Devler Hususi Hukuku, Beta Yayınevi, 19. Bası, İstanbul, 2011.

NOMER, Ergin: Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinde Gerekçe (Gerekçe), İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C: 10, S: 1, T. Ocak 2011, s. 9-16.

ÖZBAKAN, Işıl: Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Kazancı Kitap, Ankara, 1987.

ÖZUĞUR, Ali: Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.

PEKCANITEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / ATALAY, Oğuz: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı (Ders Kitabı), Yetkin Yayınları, 3. Bası, Ankara, 2015.

PEKCANITEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / ATALAY, Oğuz: Medeni Usul Hukuku (Usul Hukuku), Yetkin Yayınları, 14. Bası, Ankara, 2013.

- RUHİ, Ahmet Cemal / KAPLAN, Yavuz: Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tenfizi Açısından Kamu Düzeni, İÜHFD, C: 22, S: 2, s. 643-663.
- SAKMAR, Ata: Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları, İstanbul, 1982.
- SARGIN, Fügen: Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Anlaşmaları, Yetkin Yayınevi, Ankara, 1996.
- ŞANLI, Cemal: Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, 5. Bası, İstanbul, 2013.
- ŞANLI, Cemal / ESEN, Emre / FİGANMEŞE-ATAMAN, İnci: Milletlerarası Özel Hukuk, Vedat Kitapçılık, 3. Bası, İstanbul, 2014.
- TAŞPINAR, Sema: Medeni Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001.
- TAŞ-KORKMAZ, Hülya: Medeni Usul Hukukunda İradi Taraf Değişikliği, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.
- TİRYAKİOĞLU, Bilgin: Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi, AÜHF Döner Sermaye Yayınları, Ankara 1996.
- UMAR, Bilge / YILMAZ, Ejder: İsbat Yükü, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1980.
- YILDIRIM, M. Kamil: Bankacılık Kanunu Gereğince Açılan Şahsi Sorumluluk Davasında İspat Yükü Kuralı Hakkında Düşünceler, Haluk Konuralp Anısına Armağan, Ankara, 2009, C. I, s. 1297-1316.

YARGITAY KARARLARI

- Y. İBGK, E.2010/1, K. 2012/1, T. 10.02.2012.
- Y. HGK, E. 2011/2-593, K. 2011/726, T. 30.11.2011.
- Y. HGK, E. 2009/2-280, K. 2009/326, T. 8.7.2009.
- Y. HGK, E. 2001/4-962, K. 2001/750, T. 24.10.2001.
- Y. 1. HD, E. 2003/4324 K. 2003/5861 T. 14.05.2003.
- Y. 2. HD, E. 2015/17493 K. 2015/24688 T. 14.05.2015.
- Y. 2. HD, E. 2014/25332, K. 2014/25398, T. 11.12.2014.
- Y. 2. HD, E. 2012/9753 K. 2013/4186 T. 20.2.2013.
- Y. 2. HD, E. 2011/10335, K. 2012/4239, T. 29.2.2012.
- Y. 2. HD, E. 2009/9283, K. 2010/11533, T. 10.06.2010.
- Y. 2. HD, E. 7231 K. 20304, T. 23.11. 2009.
- Y. 2. HD, E. 2007/9930, K. 2008/8463, T. 12.6.2008.
- Y. 2. HD, E. 2008/9629, K. 2008/9345, T. 25.06.2008.
- Y. 2. HD, E. 2008/6987, K. 2008/10100, T. 08.07.2008.
- Y. 2. HD, E. 2006/14063, K. 2007/ 6141, T. 12.04.2007.
- Y. 2. HD, E. 2004/17017, K. 2005/3506, T. 08.03.2005.
- Y. 2. HD, E. 2003/2818, K. 2003/3889, T. 20.03.2003.
- Y. 2. HD, E. 2002/11305, K. 2002/ 12116, T. 11.11.2002.
- Y. 2. HD, E. 1997/44, K. 1997/782, T. 17.02.1997.
- Y. 2. HD, E. 1994/11220, K. 1994/12667, T. 19.12.1994.

Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanıma ve Tenfizinde Usul

Y. 3. HD, E. 2008/12906, K. 2008/15378, T. 22.9.2008.

Y. 8. HD, E. 2015/3525 K. 2015/8509, T. 16.4.2015.

Y. 8. HD, E. 2012/5781 K. 2012/5961 T. 21.06.2012.

Y. 11. HD, E. 2013/3171, K. 2013/4944, T. 13.03.2013.

Y. 11. HD, E. 2009/3799, K.. 2010/11271, T. 4.11.2010.

Y. 11. HD, E. 2009/1307, K. 2010/12619, T. 07.12.2010.

Y. 11. HD, E. 2008/6098, K. 2009/10392, T. 12.10.2009.

Y. 11. HD, E. 2007/9117, K. 2009/3863, T. 31.03.2009.

Y. 11. HD, E. 1989/383, K. 1998/3945, T. 28.5.1998.

Y. 13. HD E. 1989/1221, K. 1989/4636, T. 30.06.1989.

Y. 15. HD, E. 2015/5244, K. 2015/6250, T. 08.12.2015.

Y. 17. HD, E. 2014/2807, K. 2014/6861, T. 02.05.2014.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://www.kazanci.com>

<http://www.resmigazete.gov.tr>